

รายงานระบบการชำระเงิน

2546

มิถุนายน 2547

UNU สกัดกีล่าคลุนในปี 2546

จำนวนประชากรทั้งหมด :

62.77 ล้านคน

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราค้าปีปัจจุบัน :

5,939.06 พันล้านบาท

โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี

- จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน 10 ราย ต่อจำนวนประชากร 100 คน
- จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 36 ราย ต่อจำนวนประชากร 100 คน
- จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 10 ราย ต่อจำนวนประชากร 100 คน

ข้อมูลด้านการชำระเงิน

ธนาคารพาณิชย์ไทย 13 แห่ง	3,730 สาขา
สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ 18 แห่ง	18 สาขา
สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ (เฉพาะที่เป็นธนาคาร) 6 แห่ง	1,268 สาขา
ไปรษณีย์	1,148 สาขา
จำนวนเครื่อง ATM	9,118 ตู้
จำนวนบัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงิน	4,224,362 ใบ
จำนวนบัตร ATM	29,666,295 ใบ
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร ณ 31 ธันวาคม 2546	8,587 บาท/คน
ปริมาณการใช้เงินสดเฉลี่ยต่อจำนวนประชากร	1.5 ฉบับ/คน/ปี
มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเครดิตเฉลี่ยต่อเดือน	4,065 บาทต่อบัตร
มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตร ATM เฉลี่ยต่อเดือน	6,230 บาทต่อบัตร

สารสนเทศประจาบุคคลนัดการระบบการชำระเงิน (กสธ.)

0 4

ธนาคารแห่งประเทศไทย (อปท.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางด้านการชำระเงิน และ ข่ายส่งเสริมให้ระบบการชำระเงินของประเทศไทยมีประสิทธิภาพ และลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งทำหน้าที่ผลักดันให้ระบบการชำระเงินของไทยเป็นหนึ่งในกลุ่มหลักที่ข่วยในการ พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการกำหนดนโยบายด้านการชำระเงิน

การดำเนินงานตามนโยบายของ กรช. ในปี 2546 ที่ผ่านมาสามารถประสบความสำเร็จได้ ด้วยดีจากความร่วมมือ และการประสานงานระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย หน่วยงาน ภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์ในการให้บริการด้านการชำระเงิน และมาตรฐานทางเทคนิคที่ใช้งานร่วมกัน ความร่วมมือเหล่านี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านความมีประสิทธิภาพลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน และช่วยให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

กรช. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ซึ่ง ประกอบด้วยตัวแทนจากธนาคารพาณิชย์ และบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ให้เข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดย อชช. ได้จัดตั้งคณะกรรมการ 7 ด้านเพื่อร่วมกันศึกษา และแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ด้านเงินอิเล็กทรอนิกส์ ด้านกำหนดมาตรฐานบาร์โค้ด ด้านจัดตั้งองค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ ด้านปรับปรุงระบบการโอนเงิน รายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ ด้านโครงการตัดการเดินทางของตัวเช็ค (Cheque Truncation) ด้านโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงิน (ITMX) และ ด้าน International Payment Gateway Survey ซึ่ง กรช. จะส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะ อชช. สามารถร่วมมือและ รวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งและจัดตั้งเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระโดยมี กฎหมายรองรับและมีการกำกับดูแล ในโอกาสต่อไป

พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินใหม่กี่จะเกิดขึ้น

ระบบ ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange) เป็นระบบที่เกิด จากความคิดริเริ่มของ คณะกรรมการโครงการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐาน

ระบบการชำระเงิน ในการพัฒนาระบบการชำระเงินระหว่างธนาคาร ที่สามารถเข้ามายิงกับระบบการชำระเงิน และสื่อการชำระเงินทุกประเภท และช่วยสนับสนุนการเดิมท่องธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในปี 2546 กราช. ได้พิจารณาเห็นชอบในหลักการ รูปแบบการจัดตั้งองค์กรที่จะดำเนินการระบบ รวมถึงรายละเอียดของผู้ร่วมทุน สมาชิก และธุรกรรมที่จะนำเข้าระบบ และได้กำหนดให้ สถาบันการคลัง มีอำนาจในการกำกับ ดูแล องค์กรที่จะเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีเป้าหมายที่จะเปิดให้บริการได้ในปี 2548

นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการชำระเงินภายในประเทศ กราช.ได้ เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาระบบการชำระเงินให้เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งของประเทศไทยที่ ช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการใช้เงินสกุลของภูมิภาคให้มากขึ้น โดยได้ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับระบบการชำระเงินรายย่อยระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน ให้สามารถรองรับการขยายตัวของการค้าในภูมิภาค และเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคอื่นๆ ภายใต้โครงการชื่อ ASEANPay โดยแต่ละประเทศได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงจากธนาคารกลาง และธนาคารพาณิชย์ของแต่ละประเทศเข้าร่วมกันในโครงการดังกล่าว

การดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการชำระเงิน

จากข้อมูลสถิติในปี 2546 ปริมาณการโอนเงินผ่านระบบการชำระเงินต่างๆ มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น สูงถึง 18 เท่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคปีปัจจุบัน (GDP) หรือมีมูลค่าเฉลี่ยวันละ 430 พันล้านบาท แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานของสื่อการชำระเงินทุกประเภทที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย แม้ว่าปัจจุบันสถิติการใช้สื่อการชำระเงินประเภทต่างๆ ของประเทศไทยต่อจำนวนประชากร ยังมีสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคยุโรป และอเมริกา แต่ความพยายามในการร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องของทุกฝ่ายตลอดหลายปีที่ผ่านมา ในการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศไทย และส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการชำระเงินต่างๆ เพิ่มขึ้น ก็ส่งผลให้แนวโน้มของการใช้เงินสดเทียบกับการใช้สื่อการชำระเงินประเภทอื่นๆ ลดลง

สารสนเทศประมวลผลการระบบการชำระเงิน (กสธ.)

0 | 6

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา กรช. ได้ให้ความสำคัญของการกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญของประเทศไทยที่อาจจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงของระบบสถาบันการเงิน และทำให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมหยุดชะงัก แต่ในปี 2546 นโยบายด้านการชำระเงินได้มุ่งเน้นการปรับปรุง และพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการชำระเงิน เพิ่มจำนวนของการใช้สื่อต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการประหยัดด้านเศรษฐกิจและส่งผลให้ต้นทุนและค่าธรรมเนียมในการใช้บริการของผู้บริโภคลดลง โดยได้มีการดำเนินการต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- โครงการ **Cheques Truncation** เพื่อพัฒนาระบบการหักบัญชีเข็คระหว่างธนาคารในรูปแบบที่ตัดการเดินทางของเช็คเรียกเก็บ ช่วยลดภาระต้นทุนในการขนส่งตัวเช็ค และช่วยให้กระบวนการเรียกเก็บและแจ้งผลเช็คคืนมีความรวดเร็วขึ้น
- โครงการส่งเสริมการใช้ระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์เชิงรุก โดยได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อโฆษณาต่างๆ เพื่อสร้างการรับรู้ และกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความเชื่อมั่นในการใช้สื่อการชำระเงินอื่นๆ นอกเหนือจากเงินสด และสื่อการชำระเงินกระดาษ (เช็ค) เป็น สื่อการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ให้แพร่หลายมากขึ้น
- โครงการต้นทุนและค่าธรรมเนียมระบบการชำระเงินทั้งที่เป็นระบบการชำระเงินที่ดำเนินการโดย ศปท. และดำเนินการโดยธนาคารพาณิชย์ เพื่อช่วยให้การกำหนดค่าธรรมเนียมของสื่อการชำระเงินต่างๆ มีความสอดคล้องกับต้นทุนที่แท้จริง และส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันในการให้บริการ ซึ่งจะก่อให้เกิดการลดต้นทุนของการให้บริการระบบการชำระเงินโดยรวม

แผนงานในอนาคต

แผนพัฒนาระบบการชำระเงินระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2545-2547 : Payment 2004, A Road Map for Thai Payment Systems) ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่าง ศปท. และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาและบทวนโครงสร้างพื้นฐานของระบบการชำระเงินในปัจจุบัน สำหรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจราจรทางการเงินที่สำคัญด้านต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศไทยดำเนินไปได้อย่างมั่นคงนั้นได้เริ่มต้นดำเนินการโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละด้านแล้วตั้งแต่ต้นปี 2545 สำหรับในส่วนของ ศปท. งานด้านการชำระเงิน

ถือเป็นวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่สำคัญที่จะต้องมีการส่งเสริมและผลักดันให้มีระบบการชำระเงินที่สมบูรณ์แบบภายในปี 2550 โดยมีกรอบที่ใช้สำหรับการทำงานในระหว่างปี 2547-2550 ประกอบด้วยกลยุทธ์สำคัญ 5 ข้อ คือ

1. พัฒนาให้มีระบบการชำระเงินที่ครอบคลุมสื่อการชำระเงินทุกประเภทอย่างเหมาะสม
2. มีระบบการชำระเงินที่สอดคล้องกับ BIS Core Principles
3. ผลักดันที่จะทำให้เกิดระบบการชำระเงินที่รองรับมาตรฐานพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
4. มีข้อมูลการชำระเงินที่สมบูรณ์
5. เตรียมการรองรับการพัฒนาระบบการชำระเงิน การชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์ให้ทันกับความเคลื่อนไหวในภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์เหล่านี้เป็นเพียงกรอบการดำเนินงานในอนาคตที่จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด และเทคโนโลยีด้านการชำระเงินที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ความท้าทายเหล่านี้คงต้องอาศัยกลไกความร่วมมือของทุกฝ่ายที่จะร่วมมือกันขับเคลื่อนพื้นเพื่องที่แต่ละฝ่ายทำหน้าที่ดูแลอยู่ เพื่อร่วมกันพัฒนาและปรับปรุงระบบการชำระเงินให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในที่สุดจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย ต่อไป

ม.ร.ว. ปรีดิยาธร เทวกุล

ประธานคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

12 พฤษภาคม 2547

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กสธ.)

0 | 8

ประธาน

ม.ร.ว.ปรีดิยา潮 เทวกุล
ผู้ว่าการ

หน้าที่ของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน¹
(ตามคำสั่งที่ 369/2544 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการ
ระบบการชำระเงิน (กรช.) ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2544)

- กำหนดนโยบายทิศทางการชำระเงินของประเทศไทยและกำหนดมาตรฐานทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้วยความโปร่งใส
- ส่งเสริมให้มีระบบการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการริเริ่มใช้สื่อหรือเสนอให้บริการชำระเงินใหม่ๆ ในประเทศไทยและการเข้ามายังกันต่างประเทศ
- ควบคุมดูแลและกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงต่างๆ ในระบบการชำระเงิน และพิจารณาความเหมาะสมในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดโดยองค์กรระหว่างประเทศ
- ประสานให้ภาคเอกชนดำเนินการไปในแนวทางที่สอดคล้องกันเพื่อประทัยด้วยกันด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และควบคุมดูแลเกี่ยวกับการให้บริการของภาคเอกชน
- รับผิดชอบให้มีรายงานประจำปี สรุปการดำเนินงานของคณะกรรมการอย่างมีมาตรฐานและโปร่งใส

กรรมการ

- นางนงนາท สนธิสุวรรณ
ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านระบบข้อสอบเทคโนโลยี
- นางนพมาศ มโนลีทกุล
ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านปฏิบัติการ
- นายเกริก วนิกกุล
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายสถาบันการเงิน
- นางทัศนา รัชตโพธิ์
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายตลาดการเงิน
- นางสาวอุดมทรัพย์ เตชะกำพล
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายกำกับสถาบันการเงิน
- นายชนินทร์ มุกดาประกร
ผู้อำนวยการอาวุโส สายเงินฝากและตราสารหนี้
- นายฉิม ตันติยาสวัสดิกุล
ผู้อำนวยการอาวุโส สายเทคโนโลยีสารสนเทศ
- นายเสริมสิงห์ ลิงหเสนี
ผู้อำนวยการอาวุโส สายกฎหมาย
- ดร.ทวีศักดิ์ ก้อนนันต์กุล
ผู้อำนวยการ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
- นายมนู อรดีตคลเซชช์
นายกสมาคมกิตติมศักดิ์ สมาคมธุรกิจคอมพิวเตอร์ไทย
- ดร.สมชาย ฤทธิพันธุ์
ประธานสถาบันพัฒนาสยาม
- นางสาวณี สรวารรณชีพ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ในคณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์
ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภาคตะวันออก

กรรมการและเลขานุการ

นายสาญัท พริวัตร
ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน

ณ ขันวันที่ 2546

PAYMENT
SYSTEM
REPORT
2003

รายงานระบบการชำระเงิน 2546

09

นโยบายด้านการชำระเงินในปี 2546

1 | 0

ธนาคารแห่งประเทศไทย (อปท.) ได้จัดตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2544 โดยมีผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นประธาน และได้เขียนผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ เข้าร่วมเป็นกรรมการ เพื่อให้การกำหนดนโนบายการชำระเงินของประเทศไทยมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย สอดคล้องกับพัฒนาการด้านเทคโนโลยีการชำระเงิน และสนองตอบความต้องการของภาคธุรกิจ

นโยบายสำคัญที่ฝ่ายความเห็นชอบของ กรช. ในปี 2546 สรุปได้ดังนี้

▶ การจัดตั้งองค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ

(Thailand Payments Association : TPA)

กรช. ได้มีมติให้จัดตั้งองค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (TPA) เป็นองค์กรอิสระและมีกฎหมายเฉพาะขึ้นมารองรับ แต่เนื่องจากการออกกฎหมายดังกล่าวใช้ระยะเวลานาน จึงให้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ภายใต้ กรช. ไปก่อน และอาศัยอำนาจ อปท. ในการออกกฎหมายที่ต่อไป

▶ โครงการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน

(Payment Infrastructure and Standard)

กรช. ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบรูปแบบการจัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาและดำเนินการระบบ ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange) ผู้ร่วมทุน สมาชิกระบบ คุ้มครองที่จะนำเข้าระบบ และมีมติให้จัดทำข้อกำหนดและเงื่อนไขการดำเนินงาน ITMX โดยให้ อปท. มีบทบาทในการกำกับดูแลการพัฒนาและการดำเนินการ ITMX เพื่อประสิทธิภาพของระบบและควบคุมความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งกำหนดในเบื้องต้นให้สามารถเปิดใช้งานจริงในปี 2548

▶ แนวทางการกำหนดโครงสร้างค่าธรรมเนียมสื่อการชำระเงิน

กรช. ได้อนุมัติแนวทางการศึกษาการกำหนดโครงสร้างค่าธรรมเนียมสื่อการชำระเงิน

ภายใต้หลักการ “ขั้นค่าธรรมเนียมการใช้เช็ค และ/หรือ ลดค่าธรรมเนียมการใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์” โดยให้สายระบบการชำระเงิน (สรช.) ศึกษาแนวทางที่เหมาะสม ซึ่ง ประกอบด้วย การสร้างแบบจำลองระบบการชำระเงิน เพื่อใช้สำหรับพยากรณ์และ กำหนดเป้าหมายการใช้สื่อการชำระเงิน และการศึกษาโครงสร้างต้นทุนของสื่อการ ชำระเงินทุกประเภททั้งระบบการชำระเงินที่ ธปท. ให้บริการและระบบการชำระเงินที่ เอกชนให้บริการ โดยขอความร่วมมือจากคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการ ชำระเงินแห่งชาติ และจัดจ้างที่ปรึกษาภายนอกเพื่อดำเนินการในปี 2547

▶ การปรับปรุงระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ (SMART)

กรช. ได้กำหนดแนวทางในการปรับปรุงการส่งรายการโอนเงินต่อบัญชีและโครงสร้าง การคิดค่าธรรมเนียมในระบบ SMART (System for Managing Automated Retail Funds Transfer) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแบ่งเป็นรายการย่อย (Split) และได้มอบ หมายให้ สรช. และธนาคารสมาชิกร่วมกันปรับปรุงระบบตามแนวทางดังกล่าว

▶ การปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค

กรช. ได้มีมติเห็นชอบให้ สรช. เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการย่อยด้าน Cheque Truncation ร่วมกับ อชช. และจัดจ้างที่ปรึกษาโครงการ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ประเมินความ คุ้มค่า และเบริยบเทียบทางเลือกในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการ หักบัญชีเช็คในภาพรวม โดยในเบื้องต้นได้มีมติให้นำเทคโนโลยี Signature Image มา ใช้ในส่วนของเช็คเคลียริ่งจังหวัดก่อน และจึงค่อยดำเนินการในส่วนของเช็ค B/C (Bill for Collection) เป็นลำดับต่อไป

▶ การติดตามธุรกรรมการโอนเงินในระบบการชำระเงินที่ ธปท. ให้บริการ

กรช. มีนโยบายให้ศึกษาข้อมูลการใช้เช็ค และเช็คคืนในช่วงก่อนและหลังวิกฤติเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาสัญญาณภาวะเศรษฐกิจ และข้อมูลธุรกรรมการโอนเงินมูลค่าสูงผ่านระบบ บทเนต เพื่อประกอบการพิจารณาปัจจัยที่จะใช้เป็นระบบเตือนภัย (Alarm System) และเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของสถาบันการเงิน และตรวจสอบความผิดปกติของ สภาพคล่องของระบบการชำระเงิน ที่อาจมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ

คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการท่าระเงินแห่งชาติ (อชช.)

1 2

ประธาน

นายธีระ อภัยวงศ์

กรรมการรองผู้จัดการใหญ่

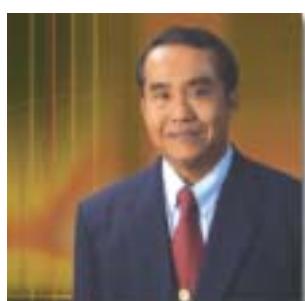
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

อนุกรรมการ

1. นายจัมพร ใจดิกเสถียร
ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
2. นางสาวสุพัตรา หิรัญรัศ
ผู้อำนวยการฝ่ายอาชญา
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
3. นายเชษฐ์ รักตะกนิชฐ์
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่อາชญา
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
4. นางสาววิภาวรรณ วนดุรงค์วรรณ
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

อุบัติกรรมการ

5. นายสุวรรณ รัฐกุล
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ด้านพัฒนาระบบ
บริษัท ไพรัตน์ไทย จำกัด
6. นางสาววีระอนงค์ จิรานคร
ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายระบบการชำระเงิน
การค้าต่างประเทศ รับฝากหลักทรัพย์และพัฒนาสินเชื่อ
ธนาคารธิดีแบงก์
7. นายสายัณห์ ปริวัตร
ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย

อุบัติกรรมการและเลขานุการ

นายปรมะโนทย์ ไชยคำพร
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

ณ วันที่ 25 มกราคม 2546

หน้าที่ของคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)
(ตามคำสั่งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ที่ 1/2545 เรื่องการแต่งตั้ง
คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ลงวันที่ 25 ธันวาคม
2545)

1. พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการให้บริการชำระเงิน (Code of Conducts) และ
กำหนดมาตรฐานทางเทคนิคที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงิน เพื่อให้เกิด
การใช้งานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และเกิดการแข่งขันที่เป็น
ธรรมแก่ทุกฝ่ายในระบบการชำระเงิน
2. พิจารณากำหนดแนวทางนโยบายเพื่อดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้
 - 2.1 ผลักดันให้เกิดการใช้ระบบการชำระเงินร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
และลดความซ้ำซ้อนในการลงทุน
 - 2.2 สนับสนุนและริเริ่มให้เกิดการใช้สื่อการชำระเงิน เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และ
การให้บริการชำระเงินที่ทันสมัย
 - 2.3 ผลักดันให้เกิดการเขื่อมโยงระหว่างระบบการชำระเงินต่างๆ ทั้งภายใน
และภายนอกประเทศไทย
 - 2.4 ดำเนินการให้เกิดการรวมรวมข้อมูล และงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
ชำระเงินเพื่อเป็นประโยชน์แก่การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
การชำระเงินทั้งภาครัฐและเอกชน
3. พิจารณาอุดรูปแบบและแนวทางการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการ
ด้านการชำระเงิน เพื่อรับโอนหน้าที่และความรับผิดชอบจากคณะกรรมการ
ความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ตาม 1 และ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานที่ได้ดำเนินการในปี 2546

1 | 4

คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ได้รับการแต่งตั้งจาก กรช. เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการชำระเงินทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางที่เหมาะสมด้านการชำระเงิน

ในปี 2546 อชช. ได้รับมติเห็นชอบจาก กรช. ให้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ 7 คน เพื่อทำหน้าที่ศึกษา และแก้ไขปัญหาที่สำคัญ รวมทั้งร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์ และผลักดันให้เกิดการดำเนินงานของระบบการชำระเงินต่างๆ ที่มีความสำคัญ ดังนี้

1. คุณะทำงานเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money)

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดกรอบการศึกษาเฉพาะเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูป Stored Value Card หรือ e-Purse เพื่อให้เป็นสื่อการชำระเงินที่สามารถทดแทนการใช้เงินสดได้ในอนาคต

การดำเนินงาน

- ศึกษาเรื่องการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ในรูป Stored Value Card หรือ e-Purse ตั้งแต่ขั้นตอนการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ออกบัตร จนถึงขั้นตอนการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
- กำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในวงจรการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ และกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- ศึกษาความเสี่ยงด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ มาตรฐานบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- จัดทำสรุปรายงาน Electronic Money บน Smart Card เสนอให้ กรช. พิจารณา

2. คณานำเสนอมาตรฐานบาร์โค้ด (Barcode Standard)

15

มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรฐานบาร์โค้ดที่ใช้ในเอกสารการชำระเงินให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มความสะดวกในการปฏิบัติงานแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงาน

- ศึกษาและกำหนดรูปแบบบาร์โค้ดที่จะประกาศใช้เป็นมาตรฐาน และการกำหนดตำแหน่งของบาร์โค้ดที่จะพิมพ์บนเอกสารการชำระเงินให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ได้แก่ ใบเรียกเก็บค่าสาธารณูปโภคต่างๆ และใบแจ้งชำระค่าใช้จ่ายบัตรเครดิต และทำการทดสอบการใช้งานบาร์โค้ดที่กำหนด
- เสนอร่างมาตรฐานบาร์โค้ด ให้ กรช. พิจารณา และจัดประชุมวิชาชีวะกับหน่วยงาน/สถาบันที่เกี่ยวข้อง โดยคาดว่าจะสามารถประกาศใช้มาตรฐานบาร์โค้ดได้ประมาณกลางปี 2547

3. คณานำเสนอจัดตั้งองค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (Payments Association Survey)

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (TPA) โดยการศึกษาจะครอบคลุมถึงรูปแบบองค์กร วัตถุประสงค์ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และคุณสมบัติของสมาชิก เพื่อให้เกิดองค์กรความร่วมมือฯ ที่เป็นเวทีสำหรับผู้ให้บริการด้านการชำระเงินรวมตัว และร่วมมือกันทำให้ระบบการชำระเงิน และการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย และเมื่อการจัดตั้งเป็นผลสำเร็จให้ทำการยุบ อชช.

การดำเนินงาน

- เสนอผลการศึกษาแนวทางการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือฯ แก่ กรช. โดยที่ให้เห็นถึงอุปสรรคสำคัญด้านกฎหมายที่อาจทำให้การจัดตั้งองค์กรความร่วมมือฯ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ ซึ่ง กรช. ได้มีมติให้ อชช. ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปในระหว่างที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาด้านกฎหมายได้ เนื่องจากเห็นว่า อชช. ประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้บริการด้านการชำระเงินที่

งานที่ได้ดำเนินการในปี 2546

1 6

หลากหลาย มีวัตถุประสงค์และหน้าที่ในการดำเนินการไม่ต่างจากองค์กร ความร่วมมือฯ ที่จะจัดตั้งขึ้น และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีเป็นที่ยอมรับ

4. คละทำงานปรับปรุงระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ (SMART)

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของระบบ SMART ซึ่งเป็นระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างสถาบันการเงิน และสามารถเข้มข้นการโอนเงินรายย่อยระหว่างสถาบันการเงิน กับภาครัฐเข้าด้วยกัน โดยกำหนดให้สามารถทำการโอนเงินรายย่อยได้ทั้งประเภท Credit Funds Transfer และ Debit Funds Transfer

การดำเนินงาน

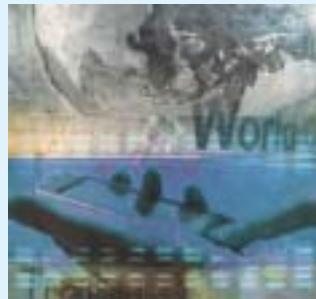
- หารือกับ ศปท. ในเรื่องการพัฒนาระบบ SMART โดยเห็นควรให้ช่วยลอกการพัฒนาออกไป เนื่องจากมีนโยบายที่จะโอนย้ายระบบ SMART ไปรวมกับระบบ ITMX ซึ่งคาดว่าจะสามารถเปิดให้บริการได้ในปี 2548
- คณะกรรมการได้ร่วมกับ ศปท. พิจารณาบทบาททวนการกำหนดค่าธรรมเนียมและวงเงินสูงสุดต่อรายการที่ทำผ่านระบบ SMART ซึ่งจะได้มีการหารือกับสมาคมธนาคารไทย และสมาคมธนาคารต่างชาติเพื่อกำหนดแนวทางรายละเอียดที่ชัดเจนต่อไปในช่วงต้นปี 2547

5. คละทำงานโครงการตัดการเดินทางของตัวเช็ค (Cheque Truncation)

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการทำ Cheque Truncation และวิเคราะห์ต้นทุนในการดำเนินการ รวมถึงศึกษาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

การดำเนินงาน

- ศึกษาและกำหนดรูปแบบการทำ Cheque Truncation โดยใช้รูปแบบของ การใช้ภาพลายมือชื่อ (Signature Image) และภาพเช็ค (Cheque Image)
- พิจารณาทางเลือกต่างๆ ในการนำภาพลายมือชื่อมาใช้งาน และร่วมกับ ศปท. พิจารณากำหนดขั้นตอนรายละเอียดของการปฏิบัติงาน

6. คุณกำลังในโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงิน (ITMX)

17

มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งระบบ ITMX ให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบการชำระเงินระหว่างธนาคาร ที่จะช่วยให้การชำระเงินระหว่างธนาคารมีความสะดวกมากขึ้น ข่วยลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน และเป็นระบบการชำระเงินที่มีการประมวลผลแบบ Straight Through Processing (STP) และสามารถรองรับธุรกรรมพานิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่จะมีการขยายตัวในอนาคต

การดำเนินงาน

- กำหนดมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Format) ที่จะใช้ในระบบ ITMX
- ศึกษาและจัดทำรูปแบบการลงทุน (Investment Model)
- จัดทำแบบจำลองและพัฒนาระบบ (Prototype) เพื่อทำข้อสรุปรูปแบบการใช้งาน และการรับส่งข้อมูล (Proof of Concept)

งานที่จะดำเนินการในขั้นตอนต่อไปได้แก่ การศึกษาและปรับปรุงรูปแบบระบบในส่วนที่เหลือ และจัดทำข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ Request for Proposal (RFP) โดยคาดว่าจะสามารถคัดเลือกผู้ดำเนินการระบบ (Operator) และพัฒนาโปรแกรมได้ภายในครึ่งปีแรกของปี 2547 และจะเริ่มให้บริการได้ภายในปี 2548

7. คุณกำลัง International Payment Gateway Survey

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเบรียบเทียบระบบการชำระเงินในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย

การดำเนินงาน

- ศึกษาด้วยอย่างระบบการชำระเงินในประเทศฟิลิปปินส์ และย่องกง

สารบัญ

1 | 8

สรุป สถิติที่สำคัญในปี 2546	2
สถานจากประจำคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.)	4
คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.)	8
นโยบายด้านการชำระเงินในปี 2546	10
คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)	12
งานที่ได้ดำเนินการในปี 2546	14
สารบัญ	18
1. พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ	20
1.1 ด้านนโยบายการชำระเงิน	20
1.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	21
1.2.1 ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange)	21
1.2.2 ASEANPay	23
1.2.3 โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ	24
1.3 ความคืบหน้าในการยกเว้นกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	26
1.3.1 กฎหมายซุกรหัสทางอิเล็กทรอนิกส์	26
1.3.2 กฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์	30
1.4 บริการใหม่ๆ ด้านการชำระเงิน	32
1.4.1 ธนาคารไปรษณีย์ (Postal Banking)	32
1.4.2 การให้บริการจ่ายชำระเงินโดยใช้โทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment)	33
2. พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ	34
2.1 The Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS)	34
2.2 สหรัฐอเมริกา	35
2.3 สหภาพยุโรป	36
2.4 อังกฤษ	37

2.5 ออสเตรเลีย	38
2.6 สิงคโปร์	39
2.7 มาเลเซีย	41

3. ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน 42

3.1 พัฒนาการของระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน	42
3.1.1 สาขางานของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ และไปรษณีย์	42
3.1.2 เครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS	45
3.1.3 บัตร ATM และบัตรเครดิต	47
3.1.4 ผู้ให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต	49
3.2 การโอนเงินสด	50
3.3 สื่อการชำระเงินอื่นๆ ที่ไม่ใช้เงินสด	55
3.3.1 ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง (บาทเนต: Bank of Thailand Automated High-value Transfer NETwork)	56
3.3.2 ระบบการทำบัญชีเบ็ดเตล็ดระหว่างธนาคาร	59
3.3.3 ระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า (Pre-authorized Direct Debit/Direct Credit)	62
3.3.4 บัตรพลาสติก	64
3.3.5 ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต	66
3.3.6 การชำระเงินผ่านระบบไปรษณีย์	67
3.4 รายได้จากการดำเนินการชำระเงิน	68

4. ภาระนักพัฒนาและค่าย่อ 70

5. บทความ : บทบาทและประสบการณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย 72 กับการลดความเสี่ยงและการเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการชำระเงินของไทย

6. USSRยกย่อง 82

7. ตารางสถิติ 84

8. หมายเหตุประกอบตาราง 98

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศไทย

2 | 0

1.1 ตัวบ่งชี้นโยบายการชำระเงิน

ตั้งแต่ปี 2545 ถึงปัจจุบัน ได้กำหนดแผนพัฒนาระบบการชำระเงิน ปี 2545-2547 (**Payment 2004**) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศไทย (Road Map) ให้แก่ภาคธุรกิจการธนาคาร และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาระบบการชำระเงินฯ ประกอบด้วย 5 แผนงานหลักที่สำคัญคือ

1. การจัดตั้งองค์กรความร่วมมือในระบบการชำระเงิน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการชำระเงิน
3. การร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน
4. การกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน
5. การศึกษาการเขื่อมโยงระบบการชำระเงินข้ามพรมแดน

จากการตั้งตัวของธนาคารกลางทั่วโลกถึงความสำคัญของระบบการชำระเงิน โดยเฉพาะระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญยิ่งยวด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของสถาบันการเงินของประเทศไทย และจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลให้ระบบมีความปลอดภัย และมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้น บพก. ได้กำหนดให้งานด้านการชำระเงินเป็นอีกหนึ่งหน้าที่หลักนอกเหนือจากงานด้านนโยบายการเงิน การกำกับสถาบันการเงิน และในปี 2546 บพก. ได้กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2546-2550)¹ เพื่อสร้างกรอบในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของการมีระบบการชำระเงินที่ทันสมัย เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยมุ่งเน้น

1. ให้มีการใช้สื่อการชำระเงินต่างๆ ได้อย่างแพร่หลาย และอย่างเหมาะสม
2. ส่งเสริมให้เกิดระบบการชำระเงินระหว่างธนาคารที่รองรับครุกรรมพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์เพื่อกำนวยความสะดวก และส่งเสริมด้านการค้าของประเทศไทย

¹ ดูรายละเอียดของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ระยะ 5 ปี ของ บพก. ที่ www.bot.or.th

3. ให้มีระบบการชำระเงินที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัยและความมีประสิทธิภาพที่ได้มาตรฐานสากล
4. ให้มีฐานข้อมูลด้านการชำระเงินที่ทันสมัยเพื่อช่วยในการตัดสินใจ
5. การเตรียมพร้อมในการพัฒนาระบบการชำระเงินระหว่างประเทศ เพื่อรองรับการค้าและการลงทุนในภูมิภาค

โดยได้เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางด้านการชำระเงิน ในรูปของคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)

1.2 ต้านໂຄງສර້າງເພື່ອຈານ

1.2.1 ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange)

1.2.1.1 ความเป็นมา

ในการดำเนินงานตามโครงการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน ภายใต้แผนพัฒนาระบบการชำระเงินระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2545-2547) (Payment 2004 : A Road Map for Thai Payment Systems) สถาบันการคลังแห่งชาติ (ธนาคารแห่งประเทศไทย) และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน² ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อทำหน้าที่กำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานของโครงการฯ ที่มีวัตถุประสงค์หลักในการลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน สนับสนุนการชำระเงินระหว่างสถาบันที่สามารถเข้ามาร่วมตอกย้ำระบบต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และระบบที่จะพัฒนาขึ้นในอนาคต รวมทั้งสามารถรองรับครุกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างแพร่หลาย

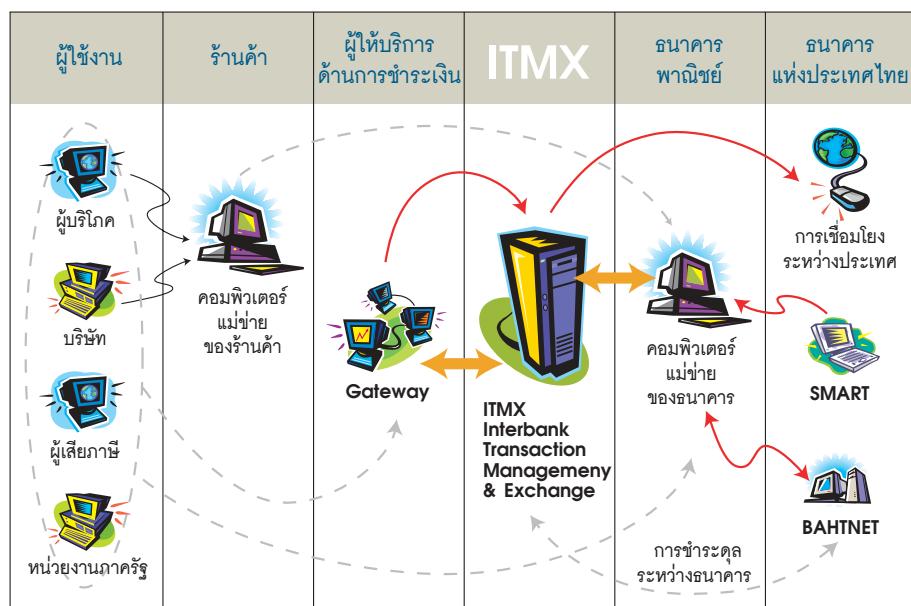
² คณะกรรมการโครงการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน ประกอบด้วยผู้แทนองค์กรภาคเอกชน และภาครัฐ 13 สถาบันโดยมีประธานร่วมจากธนาคารแห่งประเทศไทย และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงินเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาระบบการชำระเงินระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2545-2547 : Payment 2004, A Road Map for Thai Payment Systems) สามารถดูรายละเอียดของโครงการ และแผนพัฒนาระบบการชำระเงินระยะ 3 ปี ได้จากเว็บไซต์ www.bot.or.th

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศไทย

2 | 2

ปัจจุบันระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ยังเป็นการให้บริการเฉพาะกรณีที่ลูกค้าผู้โอนเงิน และผู้รับเงินต้องมีบัญชีอยู่ธนาคารเดียวกัน หรืออยู่ในกลุ่มธนาคารที่เป็นสมาชิกของระบบ แต่ไม่สามารถโอน/ชำระเงิน หากผู้โอน หรือผู้รับเงินมีบัญชีคนละธนาคารหรือนอกกลุ่ม คณะกรรมการดังกล่าวจึงได้เสนอรูปแบบ (Conceptual Model) ของระบบ ITMX เพื่อเป็นโครงสร้างหลักที่มีมาตรฐานกลางที่เอื้อต่อการใช้งานร่วมกันของระบบต่างๆ (Interoperability) เพื่อให้กรุงศรี พิจารณา และได้รับมติเห็นชอบให้ดำเนินการเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2545

ภาพที่ 1 : รูปแบบ (Conceptual Model) ของ ITMX

1.2.1.2 ลักษณะสำคัญของระบบ

- (1) โครงสร้างทางเทคนิคเป็นมาตรฐานเปิด (Open Platform) พร้อมรับการเชื่อมโยงกับระบบต่างๆ
- (2) มีข้อกำหนดรูปแบบข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน (Standard Messaging) อำนวยความสะดวกแก่การแลกเปลี่ยนข้อมูลระบบ
- (3) มาตรฐานระบบงานสอดคล้องกับความต้องการในการทำธุกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

- (4) มีมาตรฐานระบบการรักษาความปลอดภัยที่เข้มถือได้
- (5) สามารถรองรับประเภทธุกรรมการชำระเงินของภาครัฐและภาคเอกชน
- (6) เป็นโครงสร้างที่เอื้อต่อการทำธุกรรมออนไลน์เงินระหว่างประเทศได้ในอนาคต

ทั้งนี้ ราช.ได้มีมติให้ ขอฯ และคณะกรรมการฯ ร่วมกันพิจารณาในรายละเอียดของข้อตกลงการจัดตั้งบริษัทที่จะเป็นผู้ดำเนินการระบบ ITMX และ ชปท. จะทำหน้าที่ในการกำกับดูแลระบบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการ

1.2.2 ASEANPay

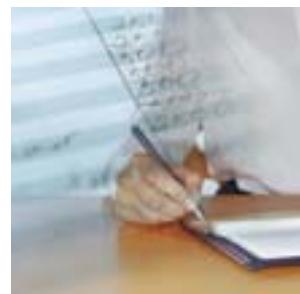
เป็นโครงการหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นภายใต้โครงการ **e-ASEAN Initiatives** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับระบบการชำระเงินรายย่อยระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนให้สามารถรับการขยายตัวของการค้าในภูมิภาค และส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพให้ภูมิภาคอาเซียนสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจในตลาดโลก โดยได้กำหนดแผนการดำเนินงานในเบื้องต้น เป็น 2 ระยะ คือ ในระยะแรกจะดำเนินการในกลุ่มประเทศนำร่อง ได้แก่ ประเทศไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และในระยะถัดไปจะดำเนินการทุกประเทศในเขตอาเซียน ทั้งนี้ในปี 2546 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานของแต่ละประเทศเพื่อศึกษารายละเอียดของโครงการ สรุปผลการประเมินความพร้อมของแต่ละประเทศในการดำเนินงานโครงการ และวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป โดยคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วยคณะกรรมการ 2 คณะ คือ **Steering Committee** ทำหน้าที่กำกับดูแลโครงการในภาพรวมและให้นโยบายการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของธนาคารกลางแต่ละประเทศ และ **Working Committee** ประกอบด้วย ตัวแทนจากธนาคารกลาง ธนาคารพาณิชย์ ทำหน้าที่ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการในรายละเอียด และรายงานผลการศึกษาต่อ Steering Committee

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศไทย

2 | 4

1.2.3 โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค

จากรายงานการศึกษาแนวทางดำเนินการตัดการเดินทางของตัวเช็ค³ ระบุว่า ปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศ ได้เริ่มนำเทคโนโลยีการประมวลผลด้วยภาพเช็ค (Cheque Image Processing) มาใช้เพื่อการพัฒนาระบบการหักบัญชีเช็ค ระหว่างธนาคารในรูปแบบใหม่ที่มุ่งสู่การตัดการเดินทางของตัวเช็คเรียกเก็บ (Cheques Truncation) เพื่อลดภาระ และต้นทุนในการขนส่งตัวเช็ค เพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการเรียกเก็บและแจ้งผลเช็คคืน และสามารถพัฒนาระบบที่ตัดการเดินทางของตัวเช็คที่ธนาคารผู้ส่งเรียกเก็บ (Sending Bank) โดยใช้เทคโนโลยีการรับส่งข้อมูล และ Image ภาพเช็คทาง online ระหว่างธนาคารสมาชิกและศูนย์หักบัญชี โดยได้เริ่มใช้งานเมื่อกรกฎาคม 2546 เช่นเดียวกับประเทศไทยซึ่งก่อตั้งที่เริ่มน้ำเงินในโลียนี้มาใช้เมื่อ มิถุนายน 2546 ในขณะที่ร่าง พ.ร.บ. Cheques Truncation Act ของประเทศไทยได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากสภาของเกรส และจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ตุลาคม 2547 เป็นต้นไป พร้อมกับมีแนวทางเบื้องต้นในการเริ่มดำเนินการที่รับเข็คคืนก่อน เพื่อลดระยะเวลาในการแจ้งผลเช็คคืน และจะมีการขยายผลการดำเนินการไปในรอบเช็คเรียกเก็บ ต่อไป

ในส่วนของประเทศไทย อย. ได้ดำเนินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค ครอบคลุมระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารทั้ง 3 ระบบคือ ระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คสำนักหักบัญชีจังหวัด และระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็ค ข้ามเขตสำนักหักบัญชี โดยได้จัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่แนวทางให้ธนาคารพาณิชย์รับทราบ รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างธนาคารสมาชิก

³ รายงานการศึกษาแนวทางดำเนินการตัดการเดินทางของตัวเช็ค สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย มกราคม 2545

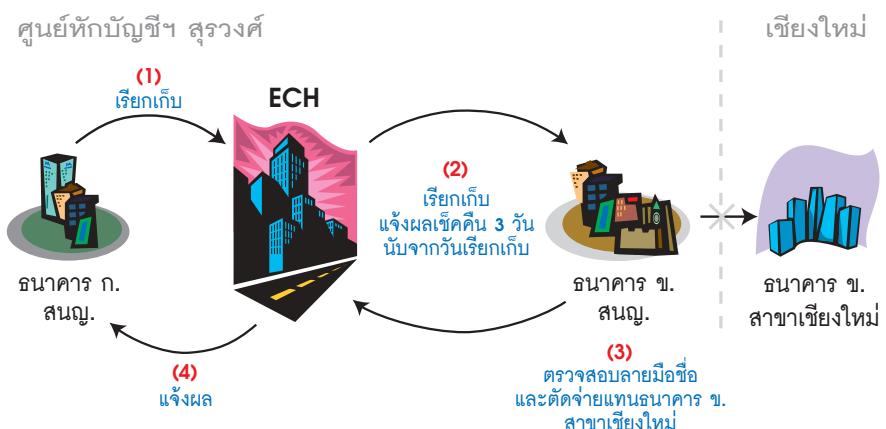
เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2545 เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกันในหลาย ๆ ประเด็น คือ การลงทุนเพิ่มของธนาคารสมาชิกและศูนย์หักบัญชีฯ สำหรับระบบงานใหม่ทั้ง Hardware Software และ Network Bandwidth รวมทั้งการมีกฎหมายรองรับ การใช้ภาพ Image แทนตัวเข็ค การแก้ไขกฎระเบียบกำหนดความรับผิดชอบ ระหว่างธนาคารผู้เรียกเก็บ และธนาคารผู้จ่าย การมีมาตรฐานกลางที่เหมาะสม สำหรับเข็คในการทำ Image และมาตรฐานของภาพ Image ที่เป็นที่ยอมรับรวมถึง Model สำหรับการดำเนินงาน

ในปี 2546 ชปท. ได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงในส่วนของระบบการเรียกเก็บเงิน ตามเข็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี (B/C) ที่ศูนย์หักบัญชีฯ กรุงเทพฯ โดยการใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านการตรวจสอบลายมือชื่อ (Signature Image) และการ อนุมัติตัดจ่ายแทนมาใช้ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากทุกธนาคารมีความพร้อมด้าน นี้แล้ว ส่งผลให้เข็คเรียกเก็บตามเข็คข้ามเขตสำนักหักบัญชีที่สั่งจ่ายจากเจ้าของ บัญชีในเขตภาคกลาง สามารถส่งเรียกเก็บที่ศูนย์หักบัญชีฯ และทราบผลการ เรียกเก็บได้ภายใน 3 วัน (B/C-3D) นับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 และใน ไตรมาส 3 ของปี 2546 ได้ขยายให้สามารถเรียกเก็บเงินตามเข็คข้ามเขตสำนัก หักบัญชีที่สั่งจ่ายจากบัญชีทั่วประเทศได้ และเพื่อให้การดำเนินงานในส่วนของ การปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเข็คโดยรวมสมดุลทั่วโลก กรช. ได้มีมติ ให้ อยช. และ ชปท. ร่วมกันผลักดันโครงการดังกล่าว โดยคณะทำงานร่วม อยช. และ ชปท. ได้เลือกใช้เทคโนโลยี Signature Image เก็บเดียว กับการดำเนิน การระบบ B/C-3D ใน กทม. และปัจจุบันอยู่ระหว่างการทดสอบความพร้อมใน การดำเนินการของธนาคารอาสาสมัคร 6 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคาร กสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารเออเรีย และธนาคาร กรุงศรีอยุธยา

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศไทย

2 | 6

ภาพที่ 2 : หลักการระบบ B/C - 3D

1.3 ความคืบหน้าในการยกร่างกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง⁴

1.3.1 กฎหมายธุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้บังคับเป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2544 และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2545 เป็นต้นมา โดยมีหลักการเพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีสถานะเท่าเทียมกับกระดาษ และรับรองสถานะทางกฎหมายของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เท่ากับการลงลายมือชื่อด้วยมือ และได้กำหนดให้มีคณะกรรมการธุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ และกรรมการอีก 12 ท่าน ซึ่งคณะกรรมการฯ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ รวม 6 ด้านได้แก่ การเงิน การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นิติศาสตร์ วิทยาการ คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อทำหน้าที่

⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ www.etcommission.go.th

ในการวางแผนนโยบายกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ ตลอดจนการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง

ต่อมา เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2546 คณะกรรมการได้มีมติให้แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากการสรรหาจากภาคธุรกิจและภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังมีรายนามดังนี้

รายชื่อคณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

ประธานกรรมการ

1. นายแพทญ์สุรพงษ์ สีบัวศรี	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเงิน
2. นายสถาพร ขีนจะจิต	ผู้แทนภาคธุรกิจ
3. นายชาติศิริ โสภณพนิช	ผู้แทนภาคเอกชน
	ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
4. นางสาวณี สุวรรณชีพ	ผู้แทนภาคธุรกิจ
5. นางสาววิลาวรรณ วนครุงค์วรรณ	ผู้แทนภาคเอกชน
	ด้านนิติศาสตร์
6. นายคัมภีร์ แก้วเจริญ	ผู้แทนภาคธุรกิจ
7. นายชาลิต อัจฉราษฎร์	ผู้แทนภาคเอกชน
	ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์
8. นายสหัส ตรีทิพยบุตร	ผู้แทนภาคธุรกิจ
9. ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์	ผู้แทนภาคเอกชน
	ด้านวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์
10. ดร.เจริญศรี มิตรภานนท์	ผู้แทนภาคธุรกิจ
11. นายประยูร เอี่ยวัฒนา	ผู้แทนภาคเอกชน
	ด้านสังคมศาสตร์
12. ดร.อานันติ ลีมศเดช	ผู้แทนภาคธุรกิจ
13. นายสุคนธ์ กาญจนหัตถกิจ	ผู้แทนภาคเอกชน
	กรรมการและเลขานุการ
14. ดร.ทวีศักดิ์ ก้อนนันทกุล	

ทั้งนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งท่านจะมีภาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี หากพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งได้อีก แต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศไทย

2 | 8

จำนวนหน้าที่ของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีดังนี้

- (1) เสนอแนะต่อคณะกรรมการรัฐมนตรี เพื่อวางแผนนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาครุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนแก้ไขปัญหา และคุปสรุคที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 37)

(2) ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับครุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

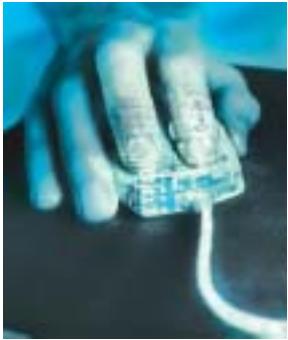
(3) เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรี (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) เพื่อการตราพระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยครุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (มาตรา 37) จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่

 - พระราชบัญญัติตามความในมาตรา 3 กำหนดประเภทครุกรรมที่มิให้ใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์
 - พระราชบัญญัติตามความในมาตรา 25 กำหนดวิธีการแบบปลอดภัย
 - พระราชบัญญัติตามความในมาตรา 32 กำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับครุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้เป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาต
 - พระราชบัญญัติตามความในมาตรา 35 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการทำครุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐ

(4) ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ หรือตามพระราชบัญญัติที่ออกตามพระราชบัญญัติ (มาตรา 37)

(5) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือตามกฎหมายอื่น (มาตรา 37)

(6) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการครุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 42)

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2546 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อดำเนินภารกิจในทางปฏิบัติ 5 ด้าน ได้แก่

- (1) งานนโยบายและแผน เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะการจัดทำนโยบาย และกำหนดมาตรการในการส่งเสริมการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนด้วยการเสนอแนะมาตรการในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- (2) งานกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาคครัวเรือน เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะประเภทธุรกิจบริการภาคเอกชนหรือการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาคครัวเรือนที่ควรกำกับดูแล ตลอดจนเสนอแนะมาตรการในการกำกับดูแล และการประเมินความเสี่ยงทั้งก่อนการกำกับดูแลและติดตามผลหลังมีการกำกับดูแล เพื่อส่งเสริมและสร้างความเชื่อมั่นในการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
- (3) งานโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมาย เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะการตราพระราชบัญญัติและจัดทำกฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนแนะนำนโยบาย และแนวปฏิบัติต่างๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ เพื่อเป็นข้อแนะนำในทางปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการภาคเอกชน หรือภาครัฐ หรือประชาชน อันเสริมรับกับข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ
- (4) งานส่งเสริมและสนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการและภาครัฐ เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะการจัดทำมาตรฐานต่างๆ ที่สนับสนุนการประยุกต์ใช้ไอซีทีเพื่อ e-Business และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาคครัวเรือน รวมถึงการจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจหรือการเรียนรู้ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ของทั้งผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ตลอดจนภาคครัวเรือน หรือประชาชน
- (5) งานด้านความมั่นคง (Security) เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะการจัดทำมาตรการหรือนโยบายที่เกี่ยวกับความมั่นคง สนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการด้านอื่นๆ จัดทำแผนหรือมาตรการในการพัฒนา

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศไทย

3 | 0

บุคลากรด้านความมั่นคง รวมทั้งการจัดทำแผนงานสร้างความตื่นตัวในด้านความมั่นคงในผู้ที่ทำธุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

ในส่วนของ ธปท. ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกฎเกณฑ์ ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการทุกคณะ โดยเฉพาะคณะกรรมการกำกับดูแลธุรกิจบริการอิเล็กทรอนิกส์ภาคเอกชนและธุกรรมอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ ซึ่งมีขอบเขตงานในขั้นต้นครอบคลุมการให้บริการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Payments) และการให้บริการใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Certification) และในคณะกรรมการงานกฎหมาย เพื่อผลักดันการยกระดับพระราชบัญญัติและกระบวนการในการออกแบบดังที่ได้เป็นกฎหมาย ต่อไป

1.3.2 กฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

สืบเนื่องจากคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (กทสช.) ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามมาตรการการปฏิรูปกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรการสำคัญของนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (ไอที 2000) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสังคมและเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางด้านธุรกิจอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศในการก้าวสู่ยุคเศรษฐกิจใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 ในการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้โครงการข้างต้น กทสช. ได้ดำเนินการยกร่างกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศรวม 6 ฉบับ ดือ

- (1) กฎหมายการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
- (2) กฎหมายเกี่ยวกับลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์
- (3) กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ (เดิมเรียกว่า กฎหมายลำดับรองของรัฐธรรมนูญ มาตรา 78)
- (4) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
- (5) กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์
- (6) กฎหมายเกี่ยวกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

โดยได้มอบหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการและเลขานุการในการยกร่างกฎหมาย

ปัจจุบัน กฎหมายการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และกฎหมายเกี่ยวกับลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้ถูกรวมเข้าด้วยกัน และออกบังคับใช้ในชื่อของ พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (รายละเอียดตาม 1.3.1) ส่วนการยกร่างกฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศอีก 3 ฉบับที่เหลือ (กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์) ได้ถูกโอนย้ายไปอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามการปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมในช่วงปลายปี 2546

อย่างไรก็ดี ก่อนการโอนย้ายงานยกร่างกฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 41.2/2546 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2546 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาประเด็นปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ขึ้น ทั้งนี้ ภายหลังจากการศึกษากฎหมายของไทยเบรริypeที่ยังไม่สามารถดำเนินการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ คณะกรรมการฯ เห็นควรให้มีการยกร่างกฎหมาย ฉบับนี้ เพื่อกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งสื่อสารข่าวสารเงินรูปแบบใหม่

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศไทย

3 | 2

1.4 บริการใหม่ๆ ด้านการชำระเงิน

1.4.1 ธนาคารไปรษณีย์ (Postal Banking)

สืบเนื่องจากนโยบายแปรรูปธุรกิจวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เทียบเท่าภาคเอกชน เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2546 และคณะกรรมการได้มีมติให้แปรสภาพ กสท ตามแผนแม่บทพัฒนาภารกิจการโทรคมนาคม และพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 แยกภารกิจการเป็น 2 บริษัท คือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด และบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ซึ่งจะทำให้เป็นบริษัท เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2546 แต่ สำหรับ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด (ปณท.) ยังคงสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยได้มีการปฏิรูปภาพลักษณ์ใหม่ ปรับปรุงบริการและการให้บริการไปรษณีย์แก่ประชาชนทั่วไปและพัฒนาการให้บริการเชิงธุรกิจ โดยอาศัยความได้เปรียบในการมีสาขาจำนวนมากถึง 1,148 สาขาครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนในต่างจังหวัด และด้วยสัดส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากจากค่าธรรมเนียมในการให้บริการรับชำระเงินค่าสินค้าและบริการผ่านบริการ **Pay at Post** เมื่อเปรียบเทียบกับการให้บริการด้านการขนส่งจดหมายและพัสดุภัณฑ์ และรวมถึงการให้บริการโอนเงินผ่านระบบธนาคารเดิม

ในปี 2546 ที่ผ่านมา บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้เริ่มขยายธุรกิจไปสู่การเป็นธนาคารไปรษณีย์ โดยได้รับอนุญาตจาก คปท. ในการเป็นตัวแทนรับฝากและถอนเงินของธนาคารพาณิชย์ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2546 โดยสามารถให้บริการรับฝากและถอนเงินในบัญชีเงินฝากที่ได้เปิดไว้แล้ว การโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของบุคคลที่สาม และการรับส่งเอกสารระหว่างลูกค้า และธนาคารพาณิชย์ที่ไปรษณีย์เป็นตัวแทน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการเปิดบัญชีเงินฝากใหม่ และการให้สินเชื่อ โดยธนาคารที่ได้เซ็นสัญญาให้ไปรษณีย์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนโดยเริ่มตั้งแต่ต้นปี 2547 คือธนาคารไทยพาณิชย์ และ ธนาคารเอเชีย

1.4.2 การให้บริการจ่ายชำระเงินโดยใช้โทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment)

บริการรับชำระเงินและโอนเงินผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการชำระราคาสินค้า จ่ายค่าสาธารณูปโภค ชำระเงินผ่อน และการโอนเงิน ในปี 2546 เริ่มต้นตัวมากขึ้น เมื่อกิจกรรมร่วมมือระหว่างบริษัทไวร์เลส รุ่งดิจิทัล เซ็นเตอร์ (ประเทศไทย) ซึ่งเป็นผู้ให้บริการ Mobile Payment Club (MPC)⁵ ธนาคารพาณิชย์ ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ และร้านค้าต่างๆ โดยได้เริ่มเปิดให้บริการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 สำหรับลูกค้าที่มีบัญชีอยู่กับธนาคารเอเชีย ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกสิกรไทย

ผู้ให้บริการ MPC จะต้องลงทะเบียนขอเปิดให้บริการกับธนาคารที่ตนเองเปิดบัญชี และแจ้งหมายเลขบัญชีและหมายเลขโทรศัพท์มือถือที่ต้องการใช้ชำระเงิน รวมทั้งกำหนด PIN Code 4 หลัก ผ่านระบบ Internet Banking ก็สามารถใช้บริการดังกล่าวได้ทันที

รูปแบบการใช้บริการได้รับการพัฒนาภายใต้หลักการการส่ง Short Message Service (SMS) ในการทำรายการ และระบบโทรศัพท์กลับอัตโนมัติ (Call-back IVR) ในการตรวจสอบรหัสประจำตัวของลูกค้า ทั้งนี้ลูกค้าจะได้รับความสะดวกรวดเร็วในการใช้บริการได้ทุกสถานที่ และทุกเวลา ภายใต้ระบบความปลอดภัยที่ธนาคารได้ดำเนินการอย่างรัดกุมและเข้มถือได้ สำหรับค่าใช้จ่ายจะคิดจากค่าบริการ SMS ของลูกค้าในกระบวนการชำระเงินแต่ละครั้ง

ในระยะเริ่มแรกนี้ MPC ได้เปิดให้บริการร่วมกับผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2 ราย ได้แก่ AIS และ DTAC และจะขยายให้ครอบคลุมระบบอื่นๆ ได้ภายในสิ้นปี 2547 ส่วนร้านค้าที่ให้บริการชำระเงินผ่าน MPC ในระยะแรก ได้แก่ EGV, Thai Ticket Master, TV Direct, Miss Lily และ INET เป็นต้น

⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ www.mobilepaymentclub.net

2 | พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ

3 | 4

2.1 The Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS)

นอกเหนือจากการกำกับดูแลให้ระบบการชำระเงินหลัก หรือระบบการโอนเงิน มูลค่าสูงของประเทศไทยซึ่งถือเป็นระบบที่มีความสำคัญยิ่งward ให้มีประสิทธิภาพ และ ปลอดภัยแล้ว ปัจจุบันธนาคารกลางของประเทศไทยต่างๆได้เริ่มหันมาให้ความ สำคัญต่อการกำกับดูแลระบบการชำระเงินรายย่อย (Retail Payment) เพื่อช่วย สร้างความมั่นใจของผู้บริโภค และส่งเสริมด้านการค้าทั้งภายในประเทศ และ ระหว่างประเทศ

ในปี 2546 The Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS)⁶ ได้เผยแพร่บทความเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านการชำระเงิน รายย่อยแก่ธนาคารกลางต่างๆ (**Policy Issues for Central Banks in Retail Payments**) โดยการศึกษาได้เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลและศึกษาวิเคราะห์ เปรียบ เทียบด้านสืบการชำระเงิน และระบบการชำระดุลรายย่อยของประเทศสมาชิก และประเทศอสเตรเลีย และเผยแพร่รายงานดังกล่าวในระหว่างปี 2542-2543

บทความ Policy Issues for Central Banks in Retail Payments นี้มีประโยชน์ ในการทบทวนบทบาทของธนาคารกลางและการกำหนดนโยบายที่จะต้องปรับให้ เก้ากับ เทคโนโลยีใหม่ และกลยุทธ์ต่างๆ ที่ใช้ในธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไป และ มีความแตกต่างกันสำหรับแต่ละประเทศ แต่ก็ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ สามารถใช้เป็นเป้าหมายร่วมกัน ใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

⁶ เป็นเวทีสำหรับกลุ่มนักธนาคารกลางที่ประกอบด้วยธนาคารกลางประเทศญี่ปุ่น 10 ประเทศ ทำหน้าที่ติดตาม ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ และพัฒนาการต่างๆ ด้านการชำระเงินภายในประเทศ และรวมถึงระบบการ ชำระเงินระหว่างประเทศ และเสนอแนวทางการดำเนินงานให้กับกลุ่มนักธนาคาร ธนาคารกลางของ ประเทศต่างๆ เพื่อความมีประสิทธิภาพและเสถียรภาพของระบบการชำระเงินโดยมีธนาคารเพื่อการชำระ หนี้ระหว่างประเทศ (Bank for International Settlements : BIS) ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการ ดุษฎีและอัยการเพื่อความมีมาตรฐานของกฎหมาย

1. ด้านกฎหมาย และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้มีการพัฒนาและการริเริ่มระบบ หรือสื่อการชำระเงินใหม่ ๆ
2. การสนับสนุนให้ตลาดมีการแข่งขัน
3. การส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการกำหนดมาตรฐานกลาง
4. หากธนาคารกลางเป็นผู้ให้บริการด้านการชำระเงินรายย่อย ระบบงานของธนาคารกลางเองก็จะต้องเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ

2.2 สหรัฐอเมริกา

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เช็คและการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ในสหรัฐอเมริกาของ The Federal Reserve Board ในปี 2544 พบว่ามีการใช้เช็คสูงถึง 42.5 พันล้านฉบับ ในขณะที่ปริมาณรายการของการชำระเงินอิเล็กทรอนิกสมีประมาณ 30 พันล้านรายการ และแม้สัดส่วนของปริมาณการใช้เช็ค เมื่อเทียบกับสื่อการชำระเงินรายย่อยที่ไม่ใช่เงินสดจะมีแนวโน้มลดลง คือ ลดจากร้อยละ 85.7 ในปี 2522 เป็นร้อยละ 59.2 ในปี 2543 แต่เช็คยังคงเป็นสื่อการชำระเงินหลักที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้รายย่อย และธุรกิจการค้า และเพื่อสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้ระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็ค มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในปี 2544 The Federal Reserve Board จึงได้เสนอร่างกฎหมาย The Check Truncation Act (CTA) ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับกับการตัดการเดินทางของตัวเช็ค รองรับการส่งเช็คผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยได้ผ่านการพิจารณาของสภาองค์กรส และอนุมัติจากประธานาธิบดีแล้วเมื่อ 28 ตุลาคม 2546 และจะมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายได้ตั้งแต่วันที่ 28 ตุลาคม 2547 เป็นต้นไป และกำหนดให้มี “เช็คฉบับแทน” (Substitute Cheques) มีฐานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับ “เช็คต้นฉบับ” (Original Cheques) โดยเช็คฉบับแทนหมายถึง Image ที่ได้จากเช็คต้นฉบับและอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และรวมถึงเช็คที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่จากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังกล่าวด้วย

2 พัฒนาการกีสำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ

3 | 6

2.3 สถาบันกลางของสหภาพยุโรป

ธนาคารกลางของสหภาพยุโรป (The European Central Bank : ECB) ได้ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 เพื่อดูแลความมั่นคงทางการเงินของกลุ่มประเทศยุโรป ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 15 ชาติ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ลักซ์เซมเบิร์ก เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ อังกฤษ กรีซ สเปน โปรตุเกส ออสเตรีย ฟินแลนด์ และสวีเดน และได้เผยแพร่รายงานเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Report on Electronic Money) ในปีเดียวกันเพื่อให้เป็นแนวทางทั่วไป และข้อกำหนดเบื้องต้นในการพัฒนา และการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ และรายงานดังกล่าวได้ใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับการกำกับดูแลเงินอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารกลางประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป

ต่อมาเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2546 ECB ได้ออกรายงาน "The Electronic Money System Security Objectives : EMSSO" ซึ่งเป็นรายงานที่ต่อเนื่องจากรายงานเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยรายงานฉบับใหม่นี้มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นด้านมาตรฐานความปลอดภัยทางเทคนิคของเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประเทศต่างๆ สามารถนำแนวทางที่ปรากฏในรายงานดังกล่าวไปใช้ในการประเมินความปลอดภัยทางเทคนิคเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบ และแนวทางในการกำกับดูแลภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน รวมทั้งแนวทางในการสนับสนุนการเข้ามายังของระบบเงินอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

2.4 อังกฤษ

37

จากปัญหาที่หน่วยงานต่างๆ ของอังกฤษ และสหอุดเลนด์ที่ต่างออกบัตรスマาร์ทการ์ดของตนที่มีมาตรฐานแตกต่างกัน รัฐบาลอังกฤษจึงได้วางแผนที่จะกำหนดมาตรฐานกลางสำหรับบัตรสมาร์ทการ์ดขึ้น โดยได้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเอกสาร “**Smart Cards : Enabling e-Government**⁷” เพื่อแสดงวิสัยทัศน์ของภาครัฐที่เกี่ยวกับบัตรสมาร์ทการ์ดที่จะใช้กับประชาชนทั่วไป และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินการเอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นโดย **The Office of The e-Envoy** ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการให้บริการภาครัฐทั้งหมดเปลี่ยนเป็นบริการอิเล็กทรอนิกส์ภายในปี 2548 และได้เล็งเห็นว่าบัตรสมาร์ทการ์ดจะมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิด e-Government ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยในอนาคตทุกๆ คนสามารถเขื่อมต่อกับบริการต่างๆ ของ e-Government โดยใช้เครื่องอ่านบัตรที่ติดกับเครื่องทวีดิจิตอล หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ แต่ปัญหาอุปสรรค คือการขาดมาตรฐานกลางที่สามารถใช้งานร่วมกัน การขาดกรณีศึกษาทางธุรกิจที่ช่วยพิสูจน์การใช้ร่วมกันได้ในงานหลายๆ ประเภท และความต้องการในการพิสูจน์ตัวตนผู้ใช้ที่เป็นคนเดียวกันกับเจ้าของบัตร โดยข้อสรุปที่จะช่วยแก้ปัญหานี้ คือการมีมาตรฐานของเทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลให้จัดทำให้ต้นทุนของบัตรถูกลงตัว เนื่องจากสามารถใช้โปรแกรมสำหรับจัดการด้าน Back Office ร่วมกัน หรือบัตรเดียวแต่สามารถใช้งานต่างๆ ได้หลายประเภท โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานผู้ขายและผู้ให้บริการจะต้องนำกรอบแนวทางของ **The e-Government Interoperability Framework (e-Gif)** ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานทั่วไปของระบบคอมพิวเตอร์ในโครงการ e-Government มาปรับใช้กับสมาร์ทการ์ดนี้ ต่อไป

⁷ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ www.e-envoy.uk

2 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ

3 | 8

2.5 ออสเตรเลีย

บทบาทที่สำคัญในการดูแลด้านการชำระเงินของธนาคารกลางออสเตรเลียในปี 2546 คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติของบัตรเครดิต การเปลี่ยนแปลงนี้ได้เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2543 เนื่องจาก คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (The Payments System Board) ของออสเตรเลีย และคณะกรรมการธุรกิจการด้านการแข่งขันและผู้บริโภคของออสเตรเลีย (The Australian Competition and Consumer Commission) ได้เริ่มตระหนักถึงผลกระทบของ **Interchange Fees** ที่มีต่อผู้ถือบัตรและร้านค้าที่รับบัตร จึงได้เริ่มกำหนดให้บัตรธนาคาร มาสเตอร์การ์ด และวีซ่าการ์ด ในออสเตรเลีย อยู่ภายใต้การกำกับโดยอาศัยอำนาจจากกฎหมาย **The Payment Systems (Regulation) Act 1998** ในเดือนเมษายน 2544 และได้ออกมาตรการ **The Standard on Merchant Pricing** ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2546 ให้ยกเลิกข้อจำกัดเดิมที่กำหนดโดยกลุ่มบัตรเครดิตสถา�数เพื่อให้อิสระกับร้านค้าในการคิดค่าธรรมเนียม หรือค่าบริการเพิ่มเติม และมีอำนาจในการต่อรองเพื่อลดราคาค่าธรรมเนียมของร้านค้าในการให้บริการเกี่ยวกับบัตรเครดิต และได้ออกมาตรการ **The Standard on Interchange Fees** มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2546 ให้ใช้เกณฑ์การคิดต้นทุน ในการกำหนดเพดานสำหรับการกำหนด **Interchange Fees** หากใช้เกณฑ์ตามที่กำหนดจะช่วยให้ต้นทุนแต่ละรายการของการใช้บัตรเครดิตลดลงจากร้อยละ 0.95 เหลือเพียงร้อยละ 0.55-0.6 หรือมีมูลค่าประมาณ 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อปี นอกจากนี้ จานนั้นยังเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินเข้ามาแข่งขัน โดยให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ **The Australian Prudential Regulation Authority (APRA)**

2.6 สิงคโปร์

39

ธนาคารกลางสิงคโปร์ (Monetary Authority of Singapore : MAS) ได้ให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลระบบการชำระเงินให้มีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความมั่นศึกษาภาพแก่ระบบการเงินและสถาบันการเงินของประเทศ โดยการใช้กฎหมายสถาบันการเงิน และหลักการประสานงาน ซึ่งประสบปัญหานี้ไม่สามารถบังคับใช้กับภาคธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ทำให้จำเป็นต้องตรากฎหมาย “**Payment Systems Oversight Act**” ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายจะให้อำนาจแก่ MAS และเป็น 2 ด้านหลักคือ อำนาจในการรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ในระบบการชำระเงิน เพื่อใช้ในการติดตามและควบคุม และอำนาจในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินทั้ง SIPS (Systemically Important Payment Systems) และ SWIPS (System-Wide Important Payment Systems) ที่ถือว่าเป็นระบบการชำระเงินที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับตลาดการเงินของประเทศได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งจากการประเมินเบื้องต้น MAS ได้กำหนดให้ **The MAS Electronic Payment System (MEPS)** ซึ่งเป็นระบบการโอนเงินมูลค่าสูงเป็น SIPS และระบบหักบัญชีเช็ค และระบบ ACH อื่นๆ (Interbank GIRO Clearing Systems) เป็น SWIPS โดยได้กำหนดเป้าหมายที่จะเริ่มบังคับใช้กฎหมายกับระบบหักบัญชีเช็ค และระบบ Interbank GIRO Clearing Systems เนื่องจากระบบ MEPS นั้น MAS เป็นเจ้าของและให้บริการเอง จึงใช้วิธีการปรับปรุงการทำงานของระบบให้ได้มาตรฐานที่กำหนดแทน และสำหรับระบบ EFTPOS เครือข่ายบัตรเครดิต และเครือข่ายบัตรเอทีเอ็ม นั้น MAS จะใช้การรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจ

2 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ

4 | 0

ในตัวระบบและผลกระทบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนการกำหนดเกณฑ์ในการกำกับดูแลต่อไป และกรณี Multi-Purpose Stored Value Card: MPSVC เช่น Cash Card และ ez-link Card จะอยู่ภายใต้เกณฑ์การกำกับดูแล Multi-Purpose Stored Value Card ในกฎหมายสถาบันการเงิน ซึ่งยังไม่ได้มีผลบังคับใช้

ในการดำเนินการร่างกฎหมาย “Payment Systems Oversight Act” MAS ได้เริ่มดำเนินการโดยเผยแพร่รายงานการศึกษาเบื้องต้น (Consultation Paper) เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2546 เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะมีการจัดทำร่างกฎหมายเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไป ต่อไป

2.7 มาเลเซีย

4 | 1

มาเลเซียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ให้ความสำคัญต่อการมีกฎหมายเฉพาะเพื่อใช้ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของประเทศ โดยกฎหมายระบบการชำระเงิน (**Payment Systems Act 2003**) ของมาเลเซียมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2546 ครอบคลุมทั้งผู้ให้บริการระบบการชำระเงิน และผู้ออกสื่อการชำระเงินต่างๆ โดยผู้ให้บริการระบบการชำระเงินเพียงส่งเอกสารต่างๆ ให้ธนาคารกลางพิจารณา ก่อนเปิดให้บริการแตกต่างจากกฎหมายเดิมที่กำหนดให้ต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารกลาง แต่กรณีออกสื่อการชำระเงินยังคงต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารกลาง และกฎหมายฉบับนี้ยังให้อำนาจแก่ธนาคารกลางในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญได้อย่างใกล้ชิด ทั้งด้านการมีธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และการแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงที่จะทำให้บริษัทมีการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง และในการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนี้ สำหรับระบบการชำระเงินและสื่อการชำระเงินที่ได้รับการอนุญาตจากธนาคารกลาง (**The Banking and Financial Institutions Act 1989**) แล้วถือว่าได้รับการอนุญาตโดยกฎหมายฉบับนี้แล้วด้วยเช่นกัน

3 ข้อมูลและสกัดในระบบการชำระเงิน⁸

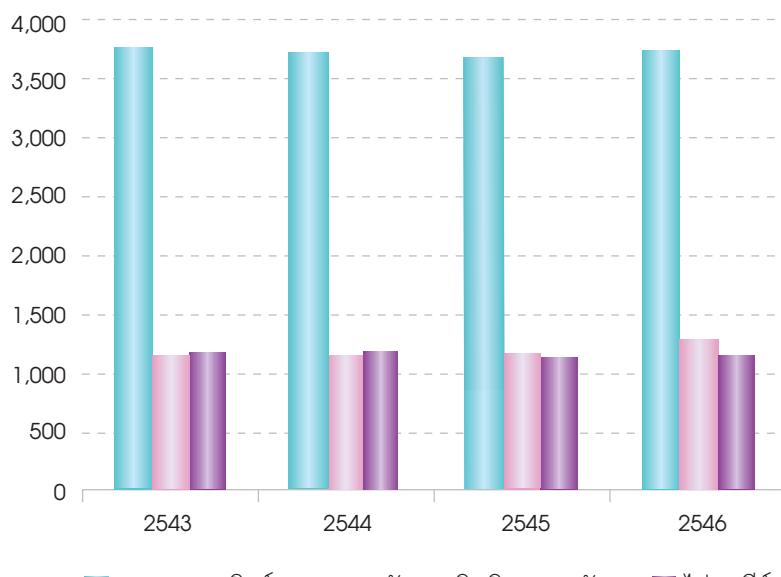
4.2

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ได้ติดตามข้อมูล และสถิติที่สำคัญต่างๆ ในระบบการชำระเงิน เพื่อใช้ในการวางแผนของนโยบายและทิศทางด้านการชำระเงิน รวมทั้งการติดตามความเคลื่อนไหวของระบบการเงินของประเทศไทย เพื่อดูแลให้เกิดความมีประสิทธิภาพ และปลอดภัยและมีการแข่งขันที่เป็นธรรม นอกจากนั้น ได้มีการเปรียบเทียบข้อมูลกับประเทศต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการกำหนดเกณฑ์เป้าหมาย (Benchmarks) การพัฒนาของสื่อการชำระเงิน และระบบการชำระเงินทั้งรายใหญ่ และรายย่อย ต่อไป

3.1 พัฒนาการของระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน

3.1.1 สาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ และไปรษณีย์

ภาพที่ 3 : จำนวนสาขากองธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินพิเศษของรัฐและไปรษณีย์

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

⁸ คุณภาพเชื่อถือของข้อมูลตามตารางสถิติ ท้ายเล่ม

ปัจจุบันผู้บริโภคสามารถใช้บริการด้านการชำระเงินผ่านทางสาขาของสถาบันการเงิน หรือทำการตัวเองผ่านช่องทางต่างๆ ของบริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ หรือใช้บริการชำระเงินผ่านเคาน์เตอร์ให้บริการของภาคเอกชน เช่นบริการ Pay at Post ของไปรษณีย์ และบริการเคาน์เตอร์เซอร์วิสของร้าน 7-Eleven

ในปี 2546 ธนาคารพาณิชย์ไทย และสถาบันการเงินพิเศษของรัฐมีการขยายสาขาเพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสาขาบ้านการเงินพิเศษของรัฐ ซึ่งเปิดให้บริการเพิ่มขึ้นหลายแห่ง เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจาก บรรษัทเงินทุนอุดหนุนกรุงเทพฯ จำกัด ตั้งแต่วันที่ 19 ธันวาคม 2545 และมีจำนวนสาขารวมทั้งสิ้น 64 สาขา) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เมื่อเดือนตุลาคม 2545 และมีจำนวนสาขาทั้งสิ้น 6 สาขา) ทำให้ในปี 2546 สถาบันการเงินพิเศษของรัฐมีจำนวน 6 ธนาคารและมีสาขารวมทั้งสิ้น 1,268 สาขา ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์มีการเพิ่มขึ้นเฉพาะสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยเพิ่มจาก 3,650 สาขาในปี 2545 เป็น 3,730 สาขาในปี 2546 ในขณะที่จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ยังมีจำนวน 18 แห่ง เท่ากับจำนวนเดิมตั้งแต่ปี 2544 ทำให้ยอดรวมของสาขาธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดเป็น 3,748 แห่ง และสำหรับบริษัทไปรษณีย์ไทยจำกัด ยังคงมีจำนวนสาขาเท่าเดิมหลังจากได้มีการลดจำนวนสาขาที่ไม่จำเป็น จากจำนวน 1,170 เหลือเพียง 1,148 สาขาตั้งแต่ปี 2545 แต่ได้มีการปรับปรุงภาพลักษณ์ของสาขาให้มีความทันสมัย รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และเพิ่มการให้บริการใหม่ๆ ผ่านสาขาเดิมที่มีอยู่

จากข้อมูลเบรียบเทียบกับประเทศไทยต่างๆ ตามตารางที่ 1 พบว่าสัดส่วนของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ และไปรษณีย์ของประเทศไทยในปี 2544 และ 2546 เทียบกับจำนวนประชากร 1 ล้านคน มีค่าค่อนข้างน้อยมาก จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ยังคงต้องเสียเวลาค่อยคิวในการทำธุรกรรมต่างๆ ที่สาขาของธนาคารพาณิชย์ และไปรษณีย์

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

4 | 4

ตารางที่ 1 :

ข้อมูลจำนวนสาขางานธนาคารพาณิชย์และไปรษณีย์ ของประเทศต่างๆ ในปี 2544

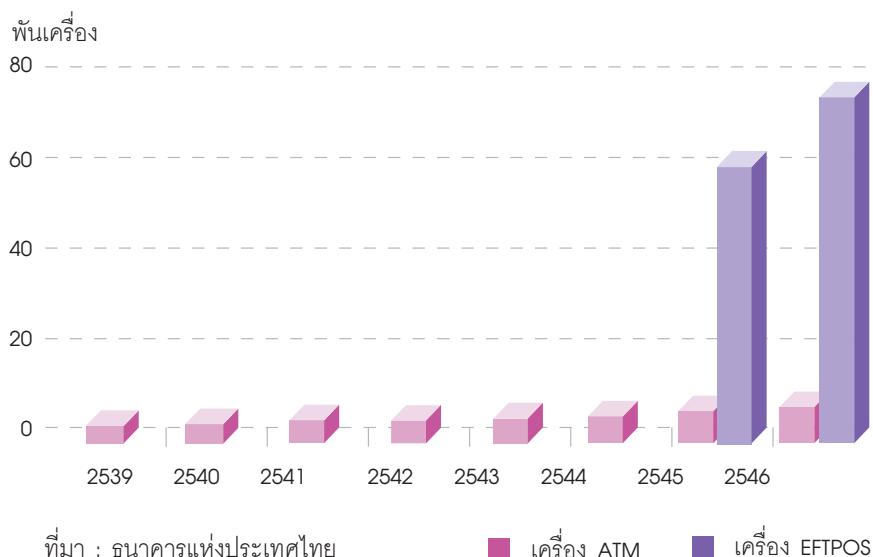
ข้อมูลปี 2544	จำนวนสาขางาน ธนาคารพาณิชย์ต่อ ⁹ ประชากร 1 ล้านคน	จำนวนสาขางานไปรษณีย์ ต่อประชากร 1 ล้านคน
เบลเยียม	560	131
แคนาดา	286	nap.
ฝรั่งเศส	428	186
เยอรมนี	641	nap.
ฮ่องกง	219	nap.
อิตาลี	503	237
ญี่ปุ่น	304	190
เนเธอร์แลนด์	219	140
สิงคโปร์	151	nap.
สวีเดน	229	152
สโลวีเชอร์แลนด์	388	438
อังกฤษ	245	292
สหราชูอเมริกา	273	nap.
ค่าเฉลี่ย ⁹	349	215
ไทย	78	19
ไทย - ปี 2546	79	18

ที่มา : CPSS-Red Book statistical update, April 2003
หมายเหตุ : nap. หมายถึง ข้อมูลไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ (Data is not applicable)

⁹ ค่าเฉลี่ยของประเทศต่างๆ ข้างต้น แต่ไม่รวมประเทศไทย

3.1.2 เครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS

ภาพที่ 4 : จำนวนเครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS

เครื่อง ATM และเครื่องจุดบัตร (EFTPOS) เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุดของผู้บริโภครายย่อย จากภาพที่ 4 จำนวนเครื่อง ATM ของธนาคารพาณิชย์ในปี 2546 มีจำนวนทั้งสิ้น 9,118 เครื่อง ขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 16 ในขณะที่ข้อมูลจากการสำรวจของ ธปท. พบร่วมกับจำนวนเครื่อง EFTPOS ที่ใช้สำหรับจุดบัตรเครดิต และบัตรเดบิต เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการในปี 2546 มีจำนวนสูงถึงประมาณ 76,000 เครื่อง ขยายตัวเพิ่มขึ้นสูงถึงประมาณร้อยละ 20 จากปี 2545

แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจำนวนเครื่อง ATM ต่อประชากร 1 ล้านคนในปี 2545-2546 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 125-145 เครื่อง หรือจำนวนเครื่อง EFTPOS ต่อประชากร 1 ล้านคนในปี 2545-2546 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 968-1,211 เครื่อง (ตารางที่ 2) ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวยังน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลของประเทศไทยต่างๆ ตามภาพที่ 5 และ 6 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของจำนวนเครื่อง ATM ต่อประชากร 1 ล้านคนของประเทศไทยต่างๆ ในปี 2544 มีค่าเท่ากับ 875 เครื่อง และจำนวนเครื่อง EFTPOS ต่อประชากร 1 ล้านคนของประเทศไทยต่างๆ ในปี 2544 มีค่าเท่ากับ 11,951 เครื่อง

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

46

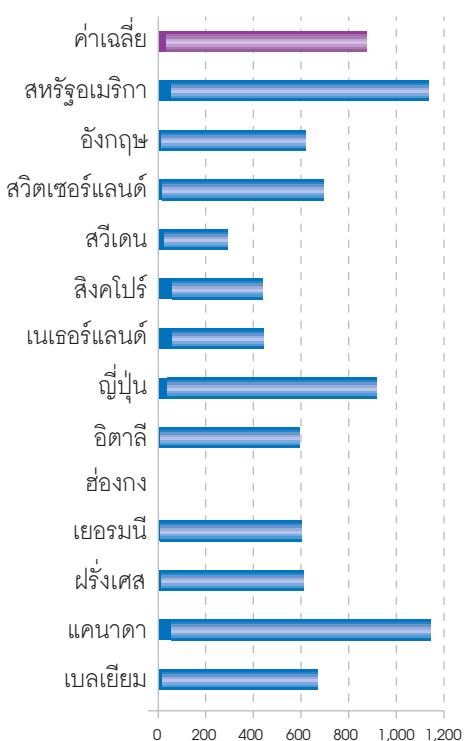
ตารางที่ 2 : จำนวนเครื่อง ATM และจำนวนเครื่อง EFTPOS

	2545	2546
จำนวนเครื่อง ATM	7,885	9,118
จำนวนเครื่อง ATM ต่อ ประชากร 1 ล้านคน	126	145
จำนวนเครื่อง EFTPOS	61,000	76,000
จำนวนเครื่อง EFTPOS ต่อประชากร 1 ล้านคน	971	1,211

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

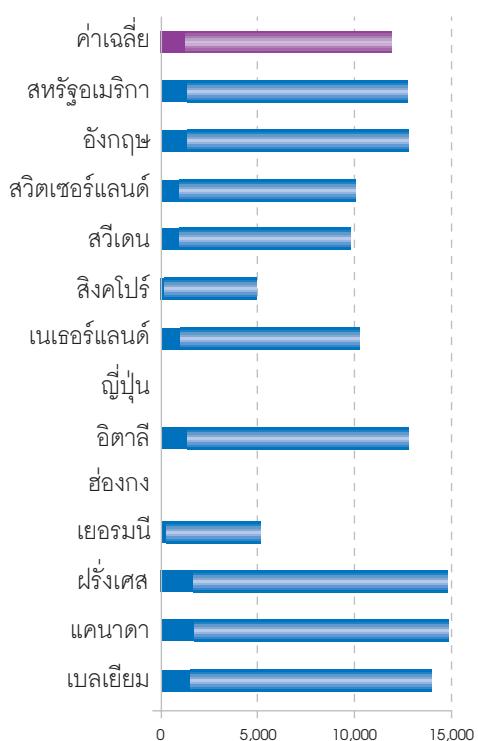
ภาพที่ 5

จำนวนเครื่อง ATM ต่อประชากร 1 ล้านคน ในปี 2544

ภาพที่ 6

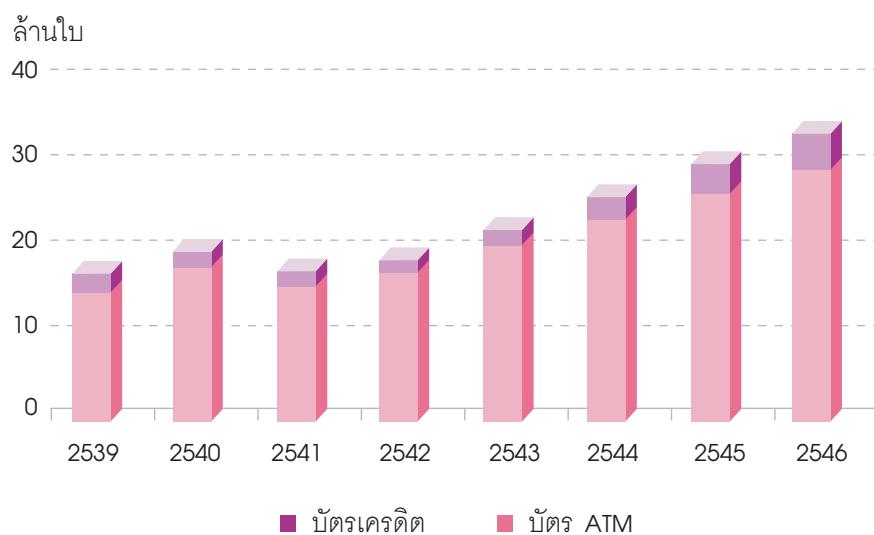
จำนวนเครื่อง EFTPOS ต่อประชากร 1 ล้านคน ในปี 2544

ที่มา : CPSS Red Book statistical update, April 2003

3.1.3 บัตร ATM และบัตรเครดิต

ภาพที่ 7 : เปรียบเทียบจำนวนบัตร ATM และบัตรเครดิต

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สื่อการชำระเงินสำหรับรายย่อยที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ บัตรพลาสติก ที่ใช้แพร่หลายกันอยู่ทั่วไปได้แก่บัตร ATM บัตรเดบิต¹⁰ และบัตรเครดิต ในปี 2546 มีจำนวนบัตร ATM ทั้งสิ้นประมาณ 29.6 ล้านใบเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 11 จากปี 2545 ในขณะที่บัตรเครดิต¹¹ ที่ออกโดยสถาบันการเงินในปี 2546 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 4.2 ล้านใบ เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 23 โดยบัตรเครดิตส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 92 เป็นบัตรเครดิตที่สถาบันการเงินทั้งธนาคารพาณิชย์ไทย และสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศออกร่วมกับนิติบุคคลอื่น (บัตรร่วม) เช่น บัตร Visa และบัตร Master ในขณะที่ร้อยละ 8 ที่เหลือเป็นบัตรเครดิตที่ออกเองโดยธนาคารพาณิชย์ไทย

¹⁰ ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลจนถึงปี 2546

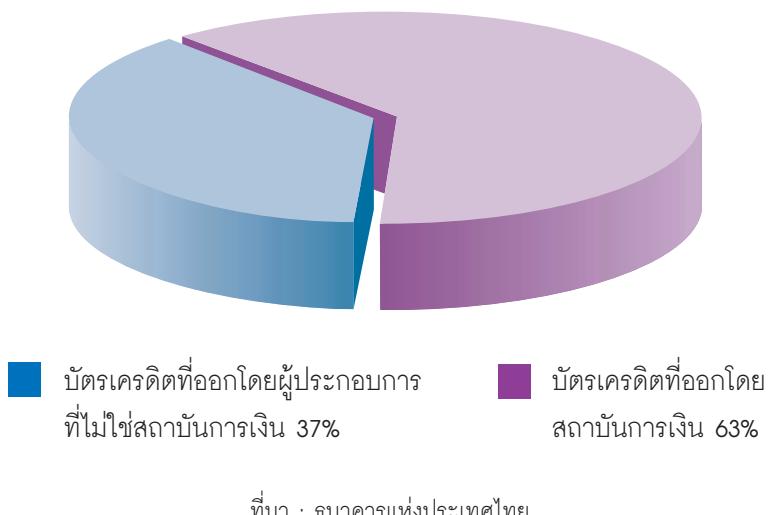
¹¹ บัตรเครดิตของผู้ประกอบการที่เป็นสถาบันการเงิน และรวมบัตรเครดิตกรุงไทย และบัตรเครดิตกรุงศรีอยุธยา

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

4|8

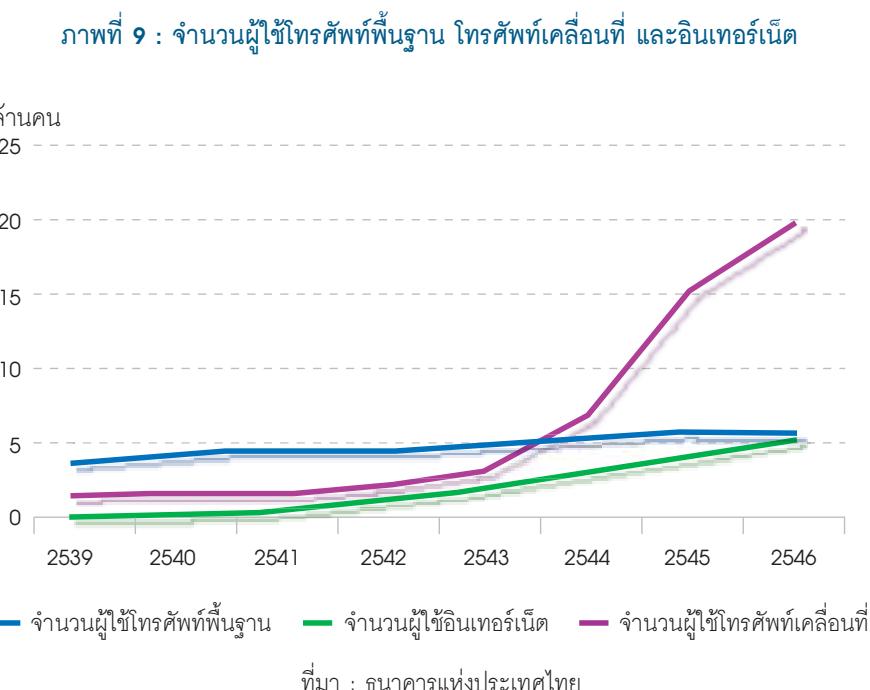
บัตรเครดิตที่ออกโดยผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน¹² ในปี 2546 มีจำนวนประมาณ 2.5 ล้านใบ หรือร้อยละ 37 ของจำนวนบัตรเครดิตทั้งหมด (ภาพที่ 8) ส่งผลให้ยอดรวมของจำนวนบัตรเครดิตในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6.7 ล้านใบ

ภาพที่ 8 : สัดส่วนบัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงินและไม่ใช่สถาบันการเงิน

¹² บัตรเครดิตของผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ได้แก่ บ.เจเนอรัล คาร์ด เชอร์วิสเซส บ.เซพท์เพลเม้นท์ (ประเทศไทย) บ.ไดเนอร์ส คลับ (ประเทศไทย) บ.เทสโก้ คาร์ด เชอร์วิสเซส บ.อเมริกัน อิเกอร์เพรส (ไทย) บ.อโอน ชานสินทรัพย์ (ไทยแลนด์) บ.เอ็อกซ์เพรส (ประเทศไทย)

3.1.4 ผู้ใช้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต

การใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภคสามารถเลือกทำรายการต่างๆ ด้านการชำระเงินได้ด้วยตนเอง โดยสามารถเลือกใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ (Telephone Banking) ผ่านทางเครือข่ายโทรศัพท์พื้นฐาน ใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต ผ่านทางเครือข่ายเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ต และรวมทั้งบริการที่เริ่มได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในปี 2546 คือบริการชำระเงินผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Payment)

ในปี 2546 จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ยังคงมีอัตราการขยายตัวที่สูงมากอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวของจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐานที่มีการเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงร้อยละ 1 เท่าตัว หรือเพิ่มเป็น 6.61 ล้านรายจากจำนวน 6.56 ล้านรายในปี 2545 ในขณะที่การขยายตัวของจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่จากจำนวน 17.41 ล้านรายในปี 2545 เป็น 22.38 ล้านรายในปี 2546 หรือร้อยละ 36 ของประชากรทั้งประเทศนั้น เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้ในระบบ Prepaid ซึ่ง

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

5.0 มีจำนวนทั้งสิ้น 18.03 ล้านราย เพิ่มขึ้นจากจำนวน 12.9 ล้านรายในปี 2545 ในขณะที่จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในระบบ Postpaid กลับมีจำนวนลดลงจาก 4.51 ล้านรายในปี 2545 เหลือเพียง 4.35 ล้านรายในปี 2546

ด้านจำนวนผู้ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจากข้อมูลในรายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยประจำปี 2546 ของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ พบร่วมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งสิ้นประมาณ 6.03 ล้านคน หรือร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศซึ่งเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน โดยกลุ่มผู้ใช้ช่วงอายุ 20-29 ปีมีสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 47.8 รองลงมาคือ กลุ่มผู้ใช้ช่วงอายุ 30 ปีขึ้นไป และกลุ่มผู้ใช้ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี มีสัดส่วนร้อยละ 30.4 และ 21.8 ตามลำดับ แต่พบว่ากลุ่มผู้ใช้ยังคงกระจายตัวอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ถึงร้อยละ 54.3 และลักษณะการใช้งานมากที่สุดนั้นเป็นการค้นหาข้อมูล และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 31.9 และ 31.6 ตามลำดับ

3.2 การใช้เงินสด

ปริมาณการใช้เงินสดในประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ถึงแม้จะไม่สามารถทราบข้อมูลมูลค่าการใช้จ่ายรวมที่เป็นเงินสดทั้งหมดได้ แต่สามารถเห็นถึงแนวโน้มการใช้เงินสดได้จากการใช้จ่ายรายเดือน ณ ช่วงเวลาต่างๆ จากตารางที่ 3 ปริมาณเงินสดหมุนเวียน ณ สิ้นปีต่อจำนวนประชากรที่แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ได้มีการปรับตัวลดลงในปี 2543 หลังจากเกิดภัยคุกคาม Y2K ในปี 2542 ที่ทำให้ปริมาณเงินพุ่งขึ้นสูงมาก แต่หลังจากปี 2544 ปริมาณเงินสดกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

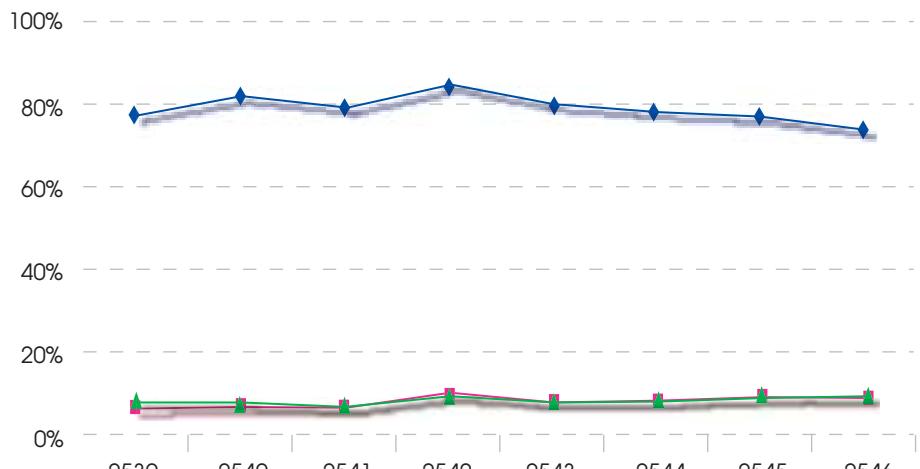
ตารางที่ 3 : ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร

51

	2542	2543	2544	2545	2546
ปริมาณเงินสดหมุนเวียน ต่อจำนวนประชากร (บาท)	7,559	6,493	7,004	7,807	8,587

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 10 : ปริมาณเงินสดเปรียบเทียบกับ GDP, M1 และ M2

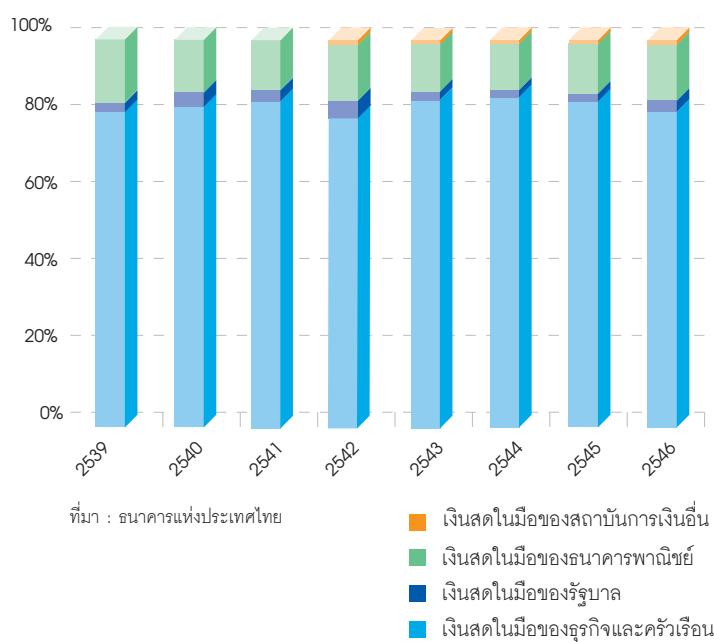
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

◆ เปรียบเทียบกับ M1 ■ เปรียบเทียบกับ GDP ▲ เปรียบเทียบกับ M2

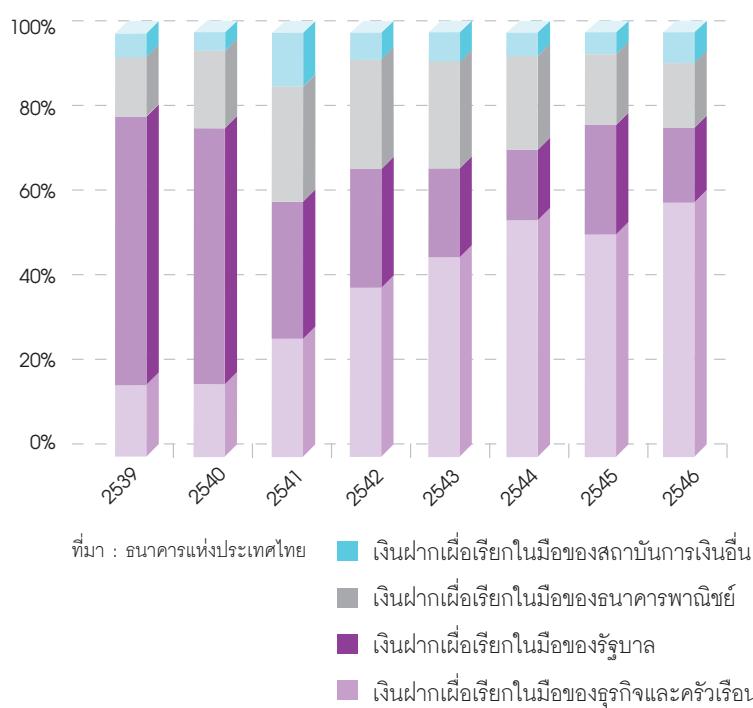
3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

5 | 2

ภาพที่ 11 : องค์ประกอบของเงินสดในเมือง

ภาพที่ 12 : องค์ประกอบของเงินฝากเพื่อเรียก

ภาพที่ 10 แสดงให้เห็นว่าปี 2546 ปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราคาปีปัจจุบัน (GDP) ยังคงมีสัดส่วนคงที่ที่ร้อยละ 9.1 ไม่เปลี่ยนแปลงจากในปี 2545 แต่หากพิจารณาองค์ประกอบของเงินสดทั้งหมด¹³ พบว่าสัดส่วนของปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในมือของประชาชน¹⁴ ลดลงในขณะที่ปริมาณเงินสดในมือของรัฐบาล และในมือของธนาคารพาณิชย์ กลับมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น (ภาพที่ 11)

หากพิจารณาแนวโน้มการใช้เงินสด เทียบกับการใช้สื่อการชำระเงินอื่นผ่านทางบัญชีเงินฝากเพื่อเรียกของธนาคารพาณิชย์ โดยดูจากสัดส่วนของปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนเทียบกับ M1¹⁵ (ภาพที่ 10) พบว่ามีแนวโน้มการใช้สื่อการชำระเงินอื่นเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2543 โดยดูได้จากปริมาณเงินฝากเพื่อเรียกในมือของประชาชนที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2541 (ภาพที่ 12)

หากเปรียบเทียบปริมาณเงินสดของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ตามตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า ความนิยมในการใช้เงินสดของประเทศไทยยังมีอยู่สูงมาก โดยมีสัดส่วนของปริมาณเงินสดเทียบกับ GDP เป็นร้อยละ 9.1 สูงเป็นอันดับ 2 รองจากประเทศญี่ปุ่นซึ่งสูงถึงร้อยละ 13.1 แต่หากเปรียบเทียบการใช้เงินสดเทียบกับสื่อการชำระเงินอื่นๆ โดยพิจารณาจากข้อมูลปริมาณเงินสดเทียบกับ M1 พบว่าตัวเลขของประเทศไทยค่อนข้างสูงมากเกินร้อยละ 70 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้แนวโน้มการใช้สื่อการชำระเงินประเภทอื่นๆ จะมีมากขึ้นตามลำดับ แต่ยังจำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการชำระเงินประเภทอื่นที่เหมาะสมสำหรับประชาชนและภาคเอกชนแต่ละกลุ่มให้มากขึ้นแทนการใช้เงินสด เพื่อความมีประสิทธิภาพโดยรวมของระบบการชำระเงินของประเทศ

¹³ ปริมาณเงินสดทั้งหมด หมายถึง เงินสดในมือของรัฐบาล เงินสดในมือของธนาคารพาณิชย์ และ เงินสดในมือของประชาชน ครุภัณฑ์ ครัวเรือน และสถาบันการเงินอื่น

¹⁴ ปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในมือของประชาชน หมายถึง ปริมาณเงินสดในมือของครุภัณฑ์ ครัวเรือน

¹⁵ M1 หมายถึงปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในมือของประชาชน และเงินฝากเพื่อเรียกของครุภัณฑ์และครัวเรือนที่ระบบธนาคารพาณิชย์

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

5 | 4

ตารางที่ 4 :

เปรียบเทียบข้อมูลสัดส่วนปริมาณเงินสดเทียบกับ GDP และ M1
ของประเทศต่างๆ ในปี 2544

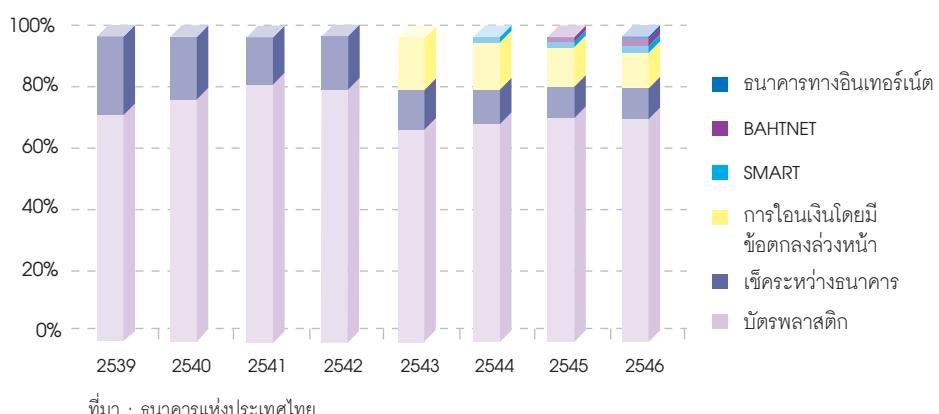
ปี 2544	สัดส่วนของปริมาณเงินสด เทียบกับ GDP	สัดส่วนของปริมาณเงินสด เทียบกับ M1
เบลเยียม	2.8	11.8
แคนาดา	3.5	13.0
ฝรั่งเศส	2.0	7.4
เยอรมนี	3.3	11.3
ฮ่องกง	7.9	44.2
อิตาลี	4.7	11.3
ญี่ปุ่น	13.1	23.7
เนเธอร์แลนด์	2.1	5.7
สิงคโปร์	7.7	32.9
สวีเดน	4.5	n.a.v.
สวิตเซอร์แลนด์	8.7	16.7
อังกฤษ	3.3	5.0
สหรัฐอเมริกา	5.8	48.6
ไทย (2544)	8.5	77.5
ไทย (2546)	9.1	73.2

ที่มา : CPSS-Red Book statistical update, April 2003

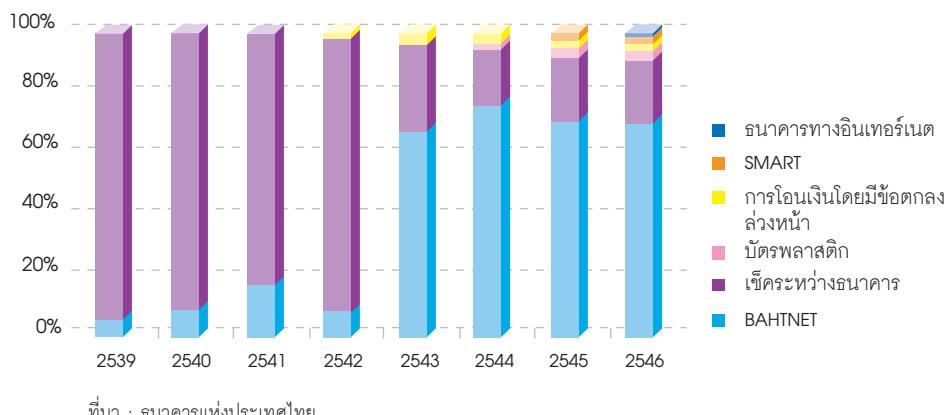
3.3 สื่อการชำระเงินอื่นๆ ที่ไม่ใช้เงินสด

ถึงแม้ปริมาณการใช้เงินสดในประเทศไทยยังคงมีอยู่อย่างสูงมากแต่แนวโน้มการทำธุรกรรมด้านการชำระเงินผ่านสื่อ หรือระบบการชำระเงินต่างๆ ก็มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระบบการชำระเงินที่สำคัญของประเทศไทย ประกอบด้วย ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง หรือระบบบาทเนต (BAHTNET) และระบบการโอนเงินสำหรับรายย่อย ซึ่งประกอบด้วย ระบบการหักบัญชีเข้าระหว่างธนาคาร ระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าของธนาคารพาณิชย์ ระบบโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคาร (SMART) บัตรพลาสติก และธนาคารทางอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 13 : เปรียบเทียบสัดส่วนปริมาณรายการการใช้สื่อการชำระเงินต่างๆ

ภาพที่ 14 : เปรียบเทียบสัดส่วนมูลค่าการใช้สื่อการชำระเงินต่างๆ

3 ข้อมูลและสกัดติในระบบการชำระเงิน

5.6

จากภาพที่ 13 การทำธุรกรรมต่างๆ ด้านการชำระเงินผ่านทางการใช้บัตรพลาสติกยังคงได้รับความนิยมสูงสุดโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้รายย่อย และมีปริมาณการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทดสอบสื่ออื่นๆ โดยในปี 2546 การใช้บัตรพลาสติก มีสัดส่วนของจำนวนรายการเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 75 ในขณะที่ปริมาณรายการของการใช้เช็คระหว่างธนาคาร และปริมาณรายการของการโอนเงินประเภทที่มีการทำข้อตกลงล่วงหน้า ถึงแม้ปริมาณรายการจะเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจแต่สัดส่วนการใช้เทียบกับสื่อการชำระเงินทั้งหมดกลับมีแนวโน้มลดลง

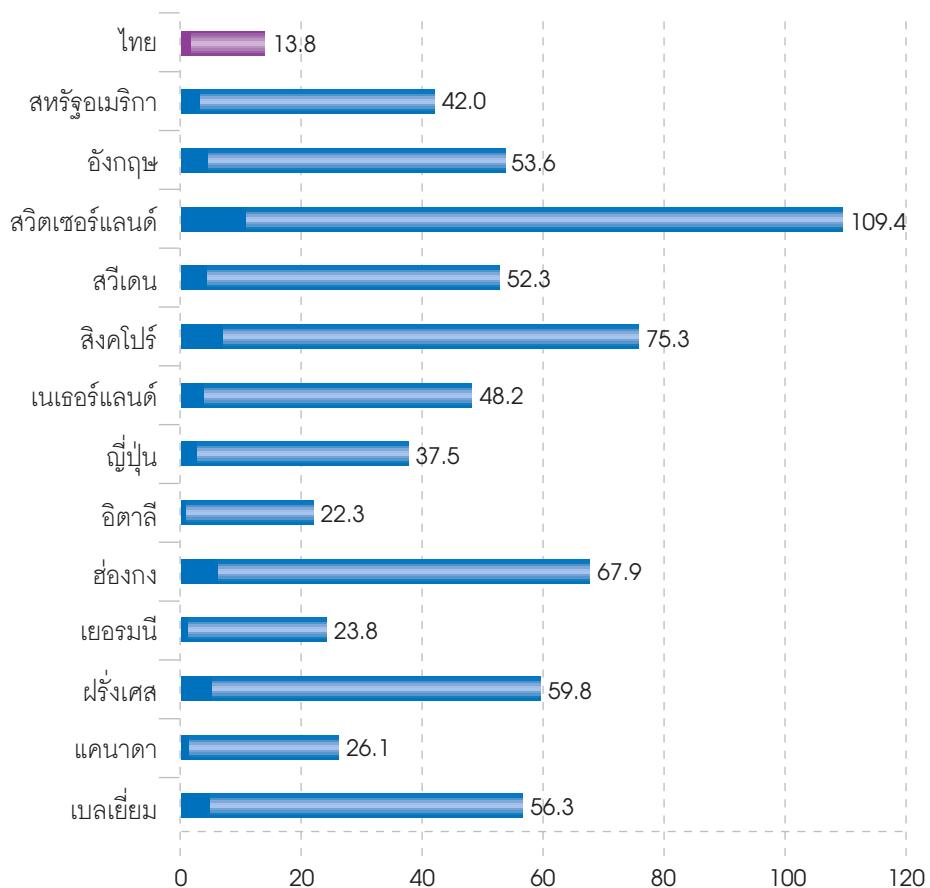
ภาพที่ 14 แสดงให้เห็นสัดส่วนของมูลค่าการทำรายการผ่านสื่อการชำระเงินต่างๆ ในปี 2546 ที่ยังคงมีสัดส่วนคงที่เท่ากับปี 2545 โดยที่ ระบบบาทเนตซึ่งเป็นระบบการโอนเงินมูลค่าสูงยังคงมีสัดส่วนของมูลค่ารายการสูงสุดคือประมาณร้อยละ 73 ในขณะที่ระบบการทำบัญชีเช็คระหว่างธนาคารมีสัดส่วนของมูลค่ารายการประมาณร้อยละ 20 และมูลค่ารายการของบัตรพลาสติก และการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าของธนาคารพาณิชย์ มีสัดส่วนคงที่ประมาณร้อยละ 3 ไม่เปลี่ยนแปลง

3.3.1 ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง (บาทเนต : Bank of Thailand Automated High-value Transfer NETwork)

ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง หรือระบบบาทเนต ได้พัฒนาขึ้นและเริ่มใช้งานเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานรองรับการพัฒนาของตลาดการเงินของประเทศไทย และเพื่อความมีประสิทธิภาพ ลดภาระต้นทุน และความเสี่ยงในการโอนเงินและตราสารหนี้ที่มีมูลค่าสูง โดยใช้เครือข่ายการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีผลสมบูรณ์ทันทีที่ลະรายการ (On-line Real Time Gross Settlement) และได้มีการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพด้านการรับส่งข้อมูลระหว่างสมาชิกโดยใช้เครือข่าย S.W.I.F.T. (Society for Worldwide Financial Telecommunication) และเพิ่มการให้บริการโอนตราสารหนี้ภาครัฐพร้อมชำระราคา (DVP: Delivery versus Payment) เพื่อรองรับการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ของประเทศไทย โดยได้เปิดใช้ระบบใหม่นี้ตั้งแต่วันที่ 11 กันยายน 2544

ในปี 2546 มีปริมาณรายการโอนเงินผ่านระบบเฉลี่ยวันละ 3,904 รายการ และมูลค่าประมาณวันละ 316 พันล้านบาท โดยมีมูลค่าการโอนเงินในปี 2546 รวมทั้งสิ้น 78,140 พันล้านบาท หรือประมาณ 13.2 เท่าของ GDP ซึ่งมีมูลค่าไม่สูงมากนักหากเปรียบเทียบกับประเทศที่สำคัญต่างๆ ทั่วโลกสะท้อนให้เห็นถึงขนาดของตลาดการเงินและการทำธุรกรรมของภาคสถาบันการเงินของประเทศไทย (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 : สัดส่วนของมูลค่าการโอนเงินมูลค่าสูงต่อ GDP ในปี 2544

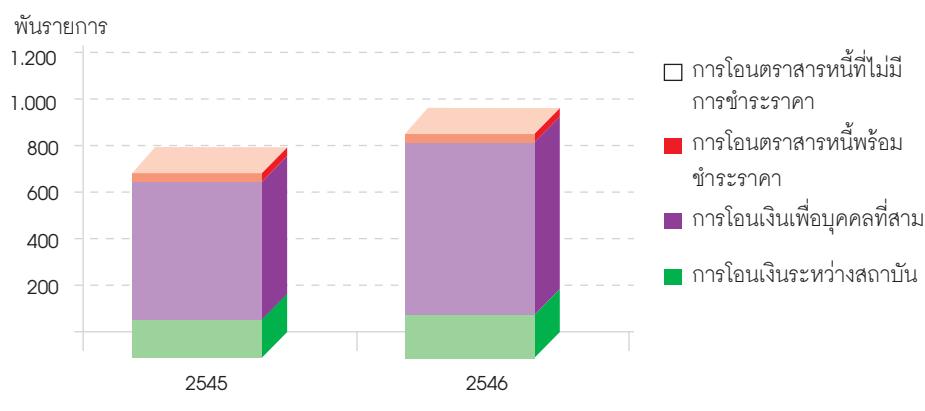
ที่มา : CPSS-Red BOOK Statistical Update, April 2003

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

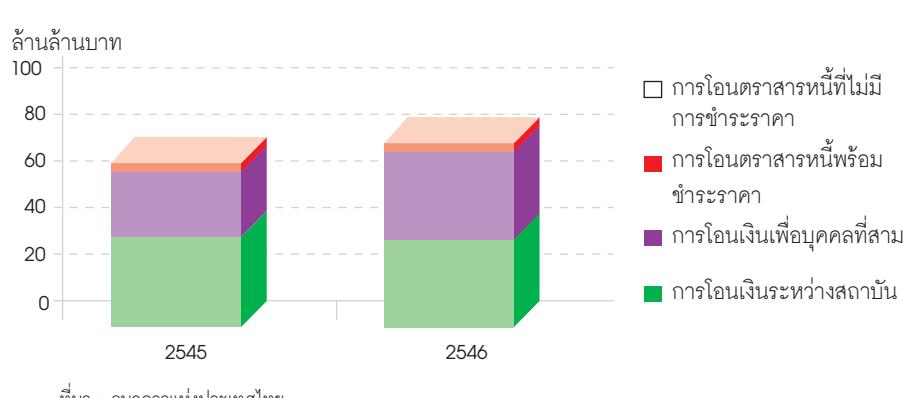
5 | 8

ในปี 2546 ปริมาณรายการและมูลค่าการโอนเงินและการโอนตราสารหนี้ผ่านระบบบทเนตมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่าของอัตราการขยายตัวในปี 2545 โดยมีสาเหตุหลักจากการเพิ่มขึ้นของการโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการทำธุรกรรมของผู้มีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ (**Non-resident : NR**) และส่งผลให้ปริมาณรายการ และมูลค่าของการโอนเงินเพื่อบุคคลที่สามในปี 2546 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 78 และร้อยละ 49 ของปริมาณรายการ และมูลค่าทั้งหมดที่ทำผ่านระบบบทเนต ตามลำดับ (ภาพที่ 16 และ 17)

ภาพที่ 16 : ปริมาณรายการต่างๆ ของการโอนเงินระบบบทเนต

ภาพที่ 17 : มูลค่ารายการต่างๆ ของการโอนเงินผ่านระบบบทเนต

จากการที่ระบบบาทเนตเป็นระบบการโอนเงินมูลค่าสูงระหว่างสถาบันการเงิน และองค์กรต่างๆ ที่มีบัญชีเงินฝากกับ ดปท. และเป็นระบบที่ใช้สำหรับชำระดุลหักบัญชีของระบบการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคารหรือระบบ SMART และระบบการหักบัญชีเข็คระหว่างธนาคาร คณะกรรมการพิจารณาความพร้อมโครงการ ROSCs ด้าน Payment Systems¹⁶ จึงได้มีมติให้ระบบบาทเนตเป็นระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญยิ่งยวด (Systemically Important Payment Systems : SIPS) ที่จะได้รับการประเมินประสิทธิภาพโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และ ธนาคารโลก โดยมีระยะเวลาการดำเนินงานตั้งแต่ กันยายน 2546 ถึง ประมาณต้นปี 2549 ซึ่งการประเมินดังกล่าวจะส่งผลดีในด้านการทำงานและนโยบายต่างๆ ด้านการชำระเงินของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นเครื่องขึ้นวัดถึงระดับการพัฒนาและศักยภาพด้านระบบการชำระเงินของประเทศไทยทั้งเป็นข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจให้กับนักลงทุนเพื่อใช้เปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก

3.3.2 ระบบการหักบัญชีเข็คระหว่างธนาคาร

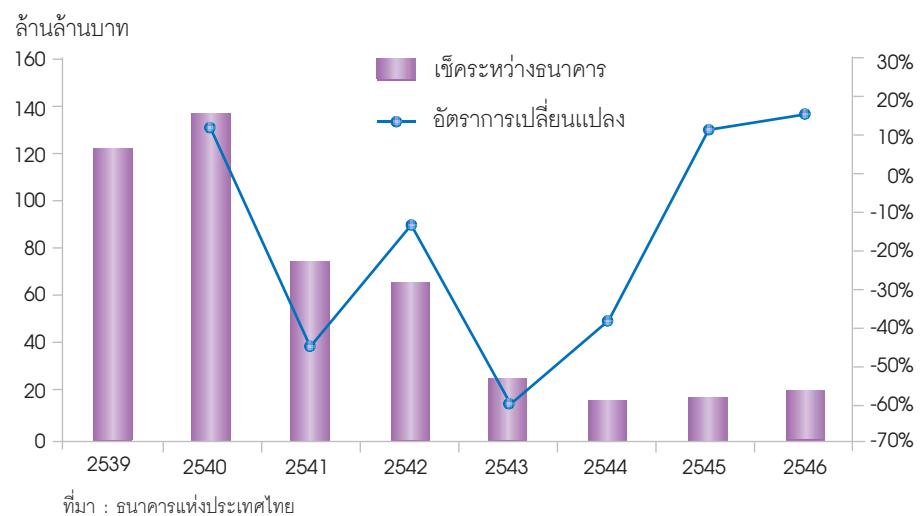
ระบบการหักบัญชีเข็คระหว่างธนาคาร ประกอบด้วยระบบการหักบัญชีเข็คระหว่างธนาคารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (ECS) ระบบการหักบัญชีเข็คของสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัด (Provincial Cheques) และระบบการหักบัญชีเข็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชี (B/C)

¹⁶ โครงการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล (Reports on the Observance of Standards and Codes) เป็นการประเมินการดำเนินงานของประเทศไทยในด้านต่างๆ ตามมาตรฐานสากล ภายใต้ความรับผิดชอบและการดูแลโดยทีมงานจาก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และ ธนาคารโลก ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารกลางและองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2542 และมีโปรแกรมการประเมินทั้งสิ้น 12 ด้าน ได้แก่ 1. Data Dissemination 2. Fiscal Transparency 3. Monetary and Financial Policy 4. Banking Supervision 5. Insurance 6. Securities Market 7. Payment Systems 8. Anti-money Laundering 9. Corporate Governance 10. Accounting 11. Auditing 12. Insolvency

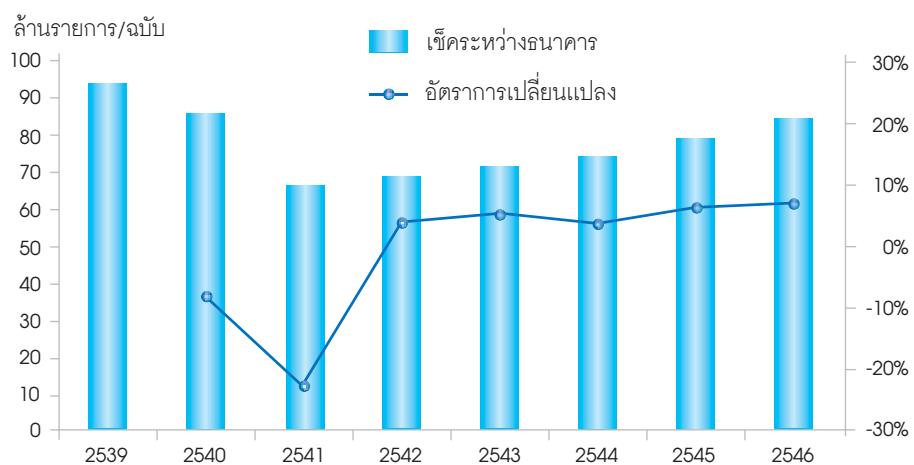
3 ข้อมูลและสถิติในระบบการซื้อขายเงิน

60

ภาพที่ 18 : มูลค่าเข็คระหว่างธนาคาร

ภาพที่ 19 : ปริมาณรายการเข็คระหว่างธนาคาร

ถึงแม้ได้มีการกำหนดให้การทำธุกรรมด้านการชำระเงินที่มีมูลค่าสูง 4 ประเภท ได้แก่ การซื้อขายระหว่างสถาบันการเงิน การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การซื้อขายตราสารหนี้ระหว่างสถาบัน และการทำธุกรรมโอนเงินของผู้มีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ (Non-resident : NR) ต้องทำผ่านระบบบาทเนตตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม 2543 และส่งผลให้มูลค่าเข้าระหว่างธนาคารลดลงเป็นอย่างมากในปี 2543 (ภาพที่ 18) แต่อย่างไรก็ตามบริษัทฯ ใช้เช็คเก็บคงมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการขยายตัวในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ (ภาพที่ 19)

ในปี 2546 เข้าระหว่างธนาคารมีอัตราการขยายตัวของปริมาณรายจากการปี 2545 ประมาณร้อยละ 7 และอัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่ารายการที่ร้อยละ 17 โดยส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นของเข้าระหว่างธนาคารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (ECS) ซึ่งมีสัดส่วนของปริมาณรายการและมูลค่าเทียบกับปริมาณเข้าระหว่างธนาคารทั้งหมดประมาณร้อยละ 73 และ 91 ตามลำดับ ในขณะเดียวกันการเปิดใช้งานของระบบเรียกเก็บเงินตามเข้าข้อมูลสำนักหักบัญชี 3 วันทำการ (B/C-3D) ที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 และการขยายขอบเขตการเรียกเก็บตามเข้าให้ครอบคลุมสาขาธนาคารผู้จ่ายทั่วประเทศไทยเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2546 ทำให้เข้าข้อมูลสำนักหักบัญชีที่สั่งจ่ายจากสาขาธนาคารในเขตภาคกลางที่เรียกเก็บผ่านระบบบัญชีสามารถทราบผลได้ใน 3 วันทำการ ส่งผลให้ทั้งปริมาณและมูลค่าเข้าเรียกเก็บข้อมูลสำนักหักบัญชีในปี 2546 เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก และมีผลกระทบถึงการลดลงของปริมาณเข้าของสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัด (Provincial Cheques)

ถึงแม้ประเทศไทยจะมีอัตราการใช้เช็คต่อประชากรในช่วงปี 2544-2546 ประมาณ 1.5 ฉบับต่อคนต่อปี ซึ่งน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณการใช้เช็คของประเทศต่างๆ ตามตารางที่ 5 แต่มูลค่าเฉลี่ยของเข้า 1 ฉบับหลังจากที่มีมูลค่าลดลงอย่างมากในปี 2543 ซึ่งเป็นผลจากการนำธุกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบันที่เคยใช้เช็คมาลดลง ให้ใช้การโอนเงินผ่านระบบบาทเนตแทนนั้น กลับมีแนวโน้มมูลค่าเฉลี่ยของเข้า 1 ฉบับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2545 ตามการปรับตัวของราคา โดย มูลค่าเฉลี่ยของเข้า 1 ฉบับในปี 2546 ประมาณ 260,000 บาท

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

62

ตารางที่ 5 :

ปริมาณการใช้เช็คต่อประชากรของประเทศต่างๆ ในปี 2544

	ปริมาณการใช้เช็คต่อประชากร
เบลเยียม	6
แคนาดา	51
ฝรั่งเศส	71
เยอรมนี	4
อ่องกง	20
อิตาลี	11
ญี่ปุ่น	2
เนเธอร์แลนด์	0
สิงคโปร์	22
สวีเดน	0
สวิตเซอร์แลนด์	1
อังกฤษ	43
สหราชอาณาจักร	145
ไทย (2544-2546)	1.5

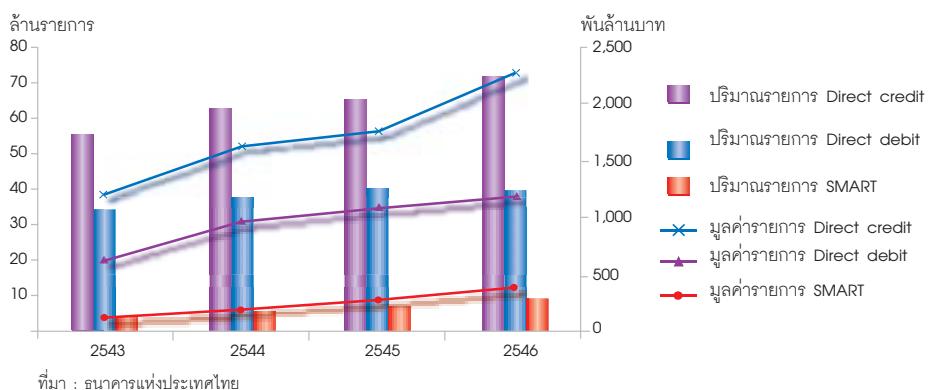
ที่มา : CPSS-Red Book statistical update, April 2003

3.3.3 ระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า(Pre-authorized Direct Debit/Direct Credit)

ระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าเป็นระบบการโอนเงินสำหรับรายย่อยที่ต้องการโอนเงินมูลค่าไม่สูง ประเภทที่มีข้อตกลงล่วงหน้า มีวงการชำระเงินที่แน่นอน และมีปริมาณรายการจำนวนมากโดยสามารถเลือกใช้บริการการโอนเงินผ่านระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายใต้มาตรการเดียวกันของธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยการทำรายก้าวประเท่านำเงินเข้าบัญชี (**Direct Credit**

เงื่อน เงินเดือน ค่าจ้าง เงินปันผล คืนภาษีฯ และ การทำรายการประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (**Direct Debit**) เช่น การชำระค่าสาธารณูปโภค ค่าเบี้ยประกัน ข้าราชการค่าบัตรเครดิตฯ และระบบการโอนเงินระหว่างธนาคาร หรือระบบ SMART (ระบบ Media Clearing เดิม) ซึ่งดำเนินการโดย ธปท. และปัจจุบันให้บริการเฉพาะรายการประเภทนำเงินเข้าบัญชี (**Direct Credit**)

ภาพที่ 20 : ปริมาณรายการและมูลค่าของการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า

ในปี 2546 การโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า มีมูลค่ารวมทั้งสิ้นประมาณ 3.8 ล้านล้านบาท หรือ ประมาณ 121 ล้านรายการ และประมาณร้อยละ 90 เป็นธุรกรรมการโอนเงินที่เกิดขึ้นภายในธนาคารเดียวกัน โดยรายการประเภทนำเงินเข้าบัญชี (**Direct Credit**) ภายในธนาคารเดียวกันมีสัดส่วนสูงสุดคือมีสัดส่วนของจำนวนรายการ และมูลค่า ประมาณร้อยละ 59 ในขณะที่การทำรายการประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (**Direct Debit**) ภายในธนาคารเดียวกัน กลับลดจำนวนรายการลง เนื่องจากการมีทางเลือกในการชำระค่าสินค้า และบริการผ่านทางเคาน์เตอร์ให้บริการของหน่วยงานต่างๆ เช่น Pay at Post ของไปรษณีย์ บริการเคาน์เตอร์เซอร์วิส ของร้าน 7-Eleven รวมทั้งการทำชำระค่าสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านตู้ ATM เป็นต้น

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

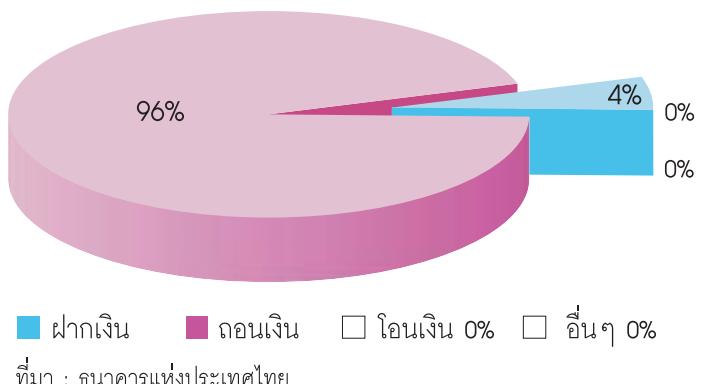
6.4

แม้ปริมาณและมูลค่ารายการที่ผ่านระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าระหว่างธนาคาร หรือระบบ SMART จะมีจำนวนรายการเพียง 9.4 ล้านรายการ หรือมีมูลค่า 385 พันล้านบาทจะมีสัดส่วนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับยอดรวมของทั้งระบบ แต่อัตราการขยายตัวในปี 2546 ค่อนข้างสูงคือมีปริมาณรายการ และมูลค่าขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 28 และ 41 ตามลำดับ โดยสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศยังคงเป็นธนาคารผู้ส่งรายการสูงถึงร้อยละ 78 ของปริมาณรายการทั้งหมดที่ส่งเข้าระบบ และรายการประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญ เป็นรายการที่มีการส่งจำนวนมากที่สุด ในขณะที่การโอนเงินเพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการเป็นประเภทรายการที่มีมูลค่ารวมสูงสุด

3.3.4 บัตรพลาสติก¹⁷

บัตรพลาสติกเป็นสื่อการชำระเงินที่ได้รับความนิยมจากประชาชนทั่วไปมากที่สุดในปี 2546 จำนวนรายการของการใช้บัตร ATM มีจำนวนทั้งสิ้น 655 ล้านรายการ¹⁸ ในขณะที่มูลค่ารวมของการทำรายการผ่านบัตรทั้งบัตร ATM และบัตรเครดิต มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3.2 ล้านล้านบาท แยกเป็นมูลค่าจากการทำรายการผ่านบัตร ATM สูงถึงร้อยละ 89 หรือมีมูลค่า 2.9 ล้านล้านบาท และมูลค่าจากการทำรายการผ่านบัตรเครดิต จำนวน 0.3 ล้านล้านบาท

ภาพที่ 21 : สัดส่วนปริมาณรายการที่ทำผ่านเครื่อง ATM

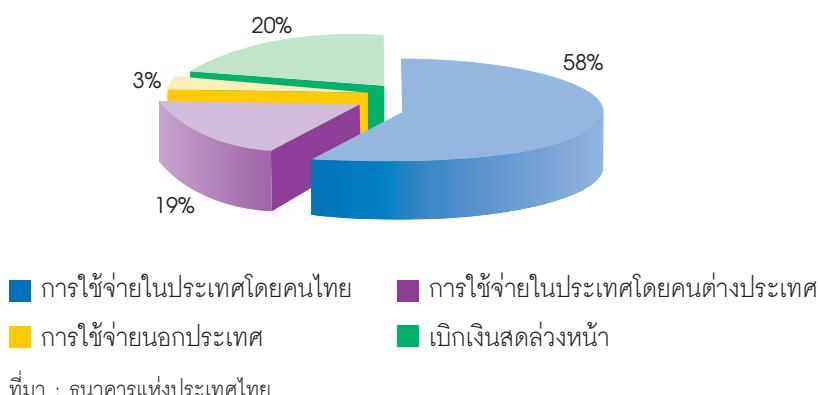
¹⁷ หมายถึงบัตร ATM และบัตรเครดิต

¹⁸ ไม่มีจำนวนรายการของบัตรเครดิต

ถึงแม้ปริมาณรายการและมูลค่าการทำรายการผ่านบัตร ATM และอัตราการขยายตัวในปี 2546 จะค่อนข้างสูง และจำนวนรายการส่วนใหญ่ หรือประมาณร้อยละ 96 ของจำนวนรายการทั้งหมดยังคงเป็นรายการถอนเงินสด แต่อย่างไร ก็ตามสัดส่วนนี้มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย เนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนรายการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันซึ่งมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2546 เป็นร้อยละ 4 ของจำนวนรายการทั้งหมด

นอกจากนั้น ความนิยมในการใช้บริการโอนเงินระหว่างธนาคารผ่านตู้ ATM หรือบริการ ORFT (Online Retail Funds Transfer) ในปี 2546 ก็เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าเท่าตัวจากปี 2545 โดยมีจำนวนรายการทั้งสิ้น 14.1 ล้านรายการ หรือมูลค่าประมาณ 87.1 พันล้านบาท

ภาพที่ 22 : สัดส่วนปริมาณการทำรายการผ่านบัตรเครดิตในปี 2546 แยกตามประเภทต่างๆ

ส่วนการทำรายการผ่านบัตรเครดิตในปี 2546 นั้nr้อยละ 76 หรือมูลค่า 259 ล้านบาท เป็นการใช้จ่ายภายในประเทศไทย แบ่งเป็นการใช้จ่ายโดยคนไทย ร้อยละ 58 และเป็นการใช้จ่ายโดยคนไทยต่างประเทศ ร้อยละ 19 ในขณะที่มีการใช้จ่ายในต่างประเทศผ่านบัตรเครดิตเพียง 11.1 ล้านล้านบาท หรือร้อยละ 3 และมีข้อสังเกตสำหรับการใช้บัตรเครดิตในการเบิกเงินสดล่วงหน้าซึ่งมีมูลค่าค่อนข้างสูงถึง 69 ล้านล้านบาท หรือสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ในปี 2546 หรือขยายตัวเพิ่มขึ้น 5 เท่าจากปี 2545

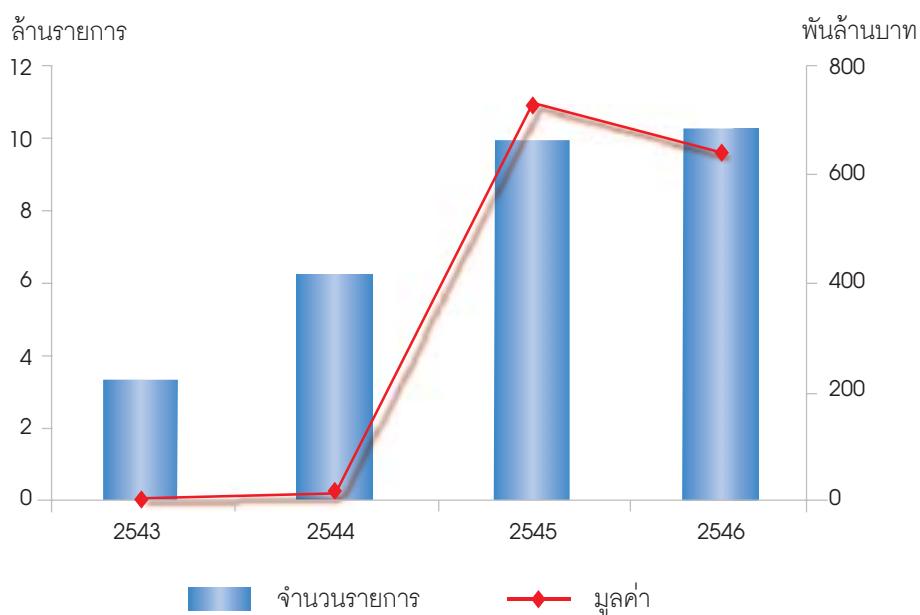
3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

66

3.3.5 ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต

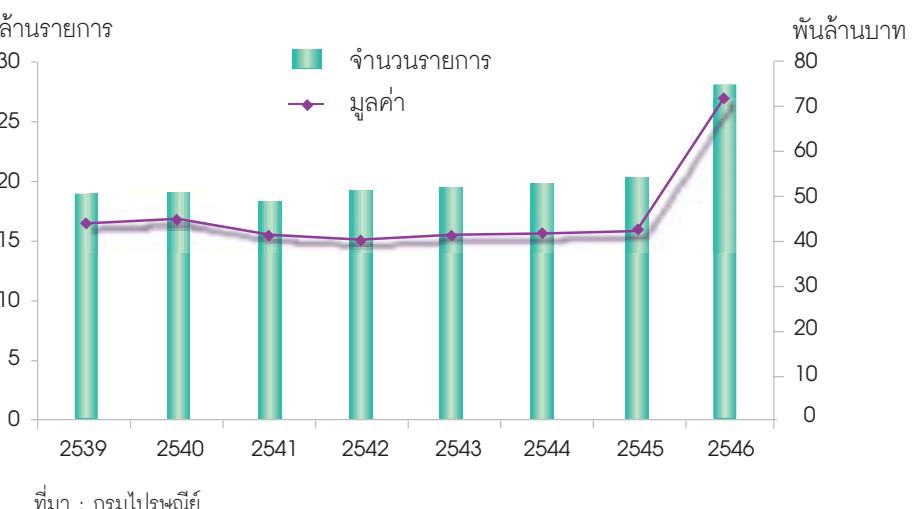
ถึงแม้ผลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติจะพบว่าในปี 2546 มีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็น 6.03 ล้านคน แต่ลักษณะการใช้งานส่วนใหญ่ยังคงเป็นการค้นหาข้อมูลและไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และแม้จำนวนผู้สมัครใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตจะเพิ่มเป็น 348,965 รายในปี 2546 เนื่องจากการส่งเสริมให้มีการใช้บริการได้ง่ายขึ้นโดยไม่ต้องจ่ายค่าสมัครใช้บริการ แต่ทัศนคติที่ดีของผู้ใช้บริการที่ส่งผลต่อความนิยมในการใช้บริการด้านการชำระเงินผ่านทางธนาคารทางอินเทอร์เน็ตยังค่อนข้างต่ำ ซึ่งเห็นได้จากปริมาณรายการที่มีการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยในปี 2546 โดยมีจำนวนรายการรวมทั้งสิ้นเพียง 10.3 ล้านรายการ และมูลค่าลดลงเหลือเพียง 638 พันล้านบาท

ภาพที่ 23 : จำนวนรายและมูลค่าของบริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต

3.3.6 การชำระเงินผ่านระบบไปรษณีย์

ภาพที่ 24 : จำนวนรายการและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบไปรษณีย์

ในปี 2546 อัตราการขยายตัวของจำนวนรายการและ มูลค่าการชำระเงินที่ผ่านระบบไปรษณีย์มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมากถึงร้อยละ 39 และ ร้อยละ 72 ตามลำดับ หรือมีจำนวนรายการทั้งสิ้น 28 ล้านรายการ หรือ 72.4 พันล้านบาท โดยมีสาเหตุหลักจากการเพิ่มขึ้นอย่างมากของการใช้บริการชำระเงินทางไปรษณีย์ (Pay at Post) ในขณะที่บริการด้านการชำระเงินอื่นๆ เช่น บริการธนาคารติดในประเทศไทย ตัวแลกเงินไปรษณีย์ การจ่ายเงิน Postcheque และธนาณฑิรระหว่างประเทศ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

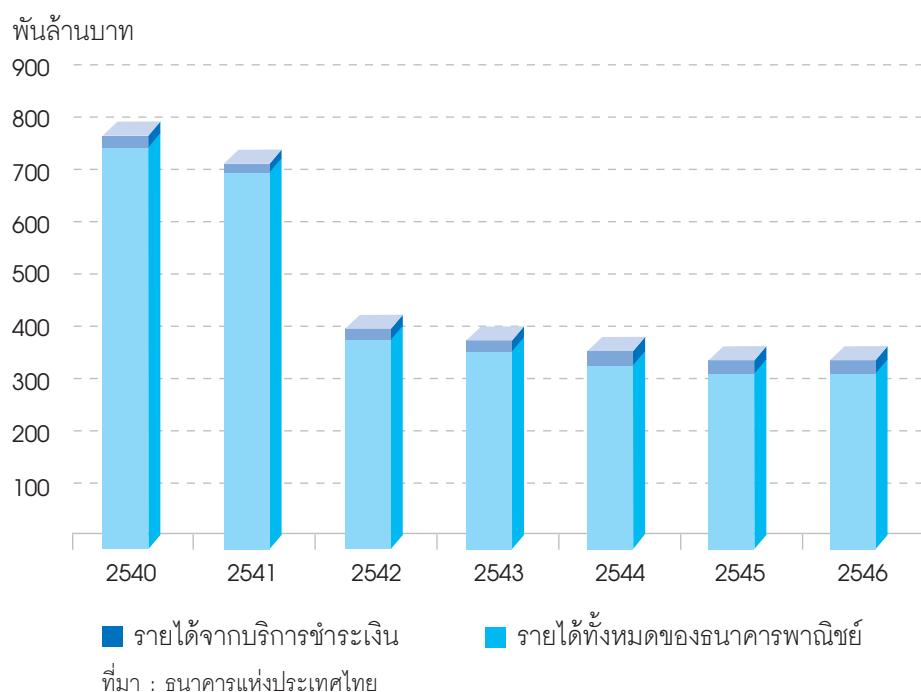
3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

6 | 8

3.4 รายได้จากการบริการด้านการชำระเงิน

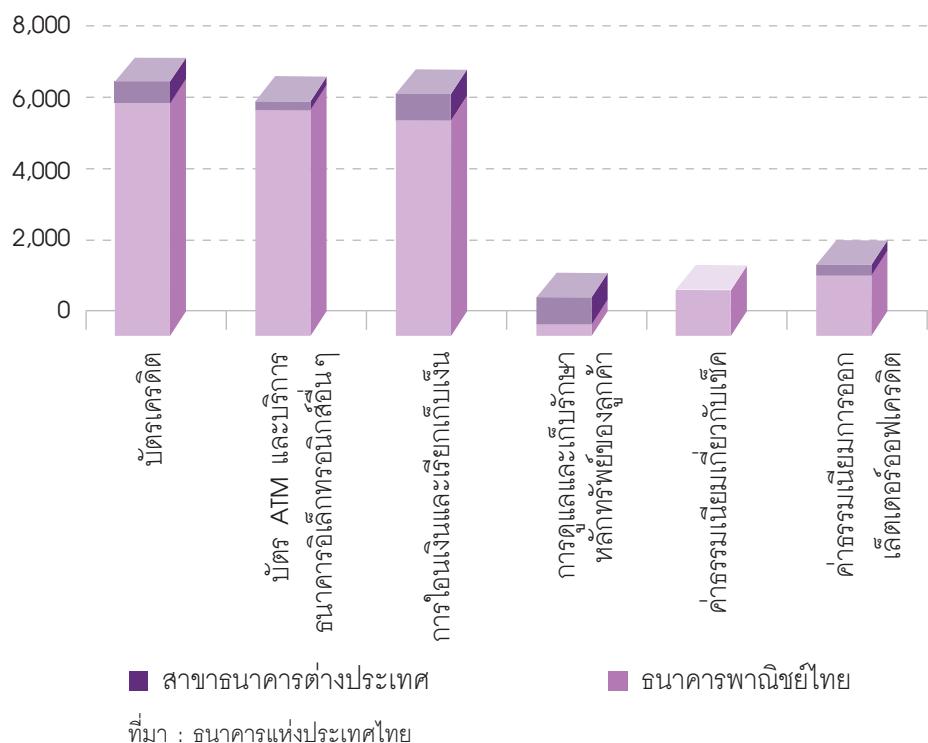
รายได้ของธนาคารพาณิชย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ คือรายได้จากการดอกเบี้ย และเงินปันผล และรายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย หรือรายได้จากการค่าธรรมเนียมและบริการ ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือรายได้จากการให้บริการด้านการชำระเงินประเภทต่าง ๆ ผลกระทบจากการปรับตัวลดลงอย่างมากของอัตราดอกเบี้ย ทำให้รายได้หั้งหมวดของ ธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ ในขณะที่รายได้จากการให้บริการ ด้านการชำระเงินก็เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นและมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย ในปี 2545-2546 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7 ของรายได้หั้งหมวด หรือมีจำนวน 22.9 พันล้านบาท จากรายได้รวมทั้งสิ้น 338.4 พันล้านบาท

ภาพที่ 25 : รายได้จากการบริการด้านการชำระเงิน

ในปี 2546 ธนาคารพาณิชย์ไทยยังคงมีสัดส่วนของรายได้จากการบริการด้านการชำระเงินสูงถึงร้อยละ 89 โดยที่รายได้จากการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 85 เป็นรายได้จากบัตรเครดิต บัตร ATM และบริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการโอนเงินและเรียกเก็บเงิน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 30, 29 และ 27 ตามลำดับ ในขณะที่รายได้จากการบริการด้านการชำระเงินของสาขาธนาคารต่างประเทศส่วนใหญ่ได้จากการโอนเงิน และการเรียกเก็บเงิน การดูแลและเก็บรักษาหลักทรัพย์ของลูกค้า และบัตรเครดิต โดยมีสัดส่วนร้อยละ 30, 28 และ 21 ตามลำดับ

ภาพที่ 26 : รายได้จากการด้านการชำระเงินแยกตามประเภทต่าง ๆ ในปี 2546

4 わりあんきしゅぎとくわいじょう

กทสช.	คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ
กรช.	คณะกรรมการระบบการชำระเงิน
คปภ.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
สรช.	สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
อชช.	คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ
ATM	Automated Teller Machine
BAHTNET	Bank of Thailand Automated High-value Transfer NETwork หรือ ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง
BIS	Bank for International Settlements หรือ ธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ
B/C	Bill for Collection หมายถึง เช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชี
CPSS	The Committee on Payment and Settlement Systems
ECB	The European Central Bank
ECS	Electronic Cheque Clearing System หรือระบบการทำบัญชีเช็คระหว่างธนาคารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล
EFTPOS	Electronic Funds Transfer at the Point of Sale
GDP	Gross Domestic Product หรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราคาปีปัจจุบัน

IMF	International Monetary Funds หรือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ
ITMX	Interbank Transaction Management and Exchange
MAS	Monetary Authority of Singapore
ORFT	Online Retail Funds Transfer
ROSCs	Reports on the Observance of Standards and Codes
SIPS	Systemically Important Payment Systems
SMART	System for Managing Automated Retail Funds Transfer หรือระบบการโอนเงินรายย่อย
STP	Straight Through Processing
SWIPS	System-Wide Important Systems
TPA	Thailand Payments Association หรือ องค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ

5 บทความ :

บทบาทและประสบการณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย กับการลดความเสี่ยงและการเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการชำระเงินของไทย*

7.2

ธนาคารแห่งประเทศไทย (อปท.) นับเป็นธนาคารกลางแรก ๆ ของธนาคารกลางในกลุ่มประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้ประยุกต์ใช้ระบบการชำระเงินมูลค่าสูงแบบ Real Time Gross Settlement (RTGS) โดยได้นำระบบบาทเนตมาใช้เป็นครั้งแรกในปี 2538 เมื่อเทียบกับกรณีของประเทศไทยสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ ที่มีการนำระบบการชำระเงินมูลค่าสูงแบบ RTGS มาใช้ในปี 2541 2542 2543 และ 2545 ตามลำดับ

จากการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical studies) ของสายระบบการชำระเงินพบว่า การนำระบบบาทเนตมาใช้นับเป็นพัฒนาการที่สำคัญทางด้าน “โครงสร้างพื้นฐานด้านระบบการชำระเงิน” (Payment system infrastructure) ของประเทศไทยที่มีส่วนสำคัญในการลดความเสี่ยงให้กับระบบการชำระเงินของไทย เนื่องจากการชำระดุลสำคัญที่ต้องมีการรับรองทางการเงินต่างๆ ภายใต้ระบบนี้เป็นการชำระดุลที่เกิดขึ้นที่ละรายการและมีผลสมบูรณ์แล้วเสร็จทันทีในลักษณะของ Real time ทำให้สามารถจัดการความเสี่ยงทางด้าน Credit risk และ Settlement risk ได้ นอกจากนี้ ยังเป็นกลไกการชำระเงินที่เปิดช่องให้มีการชำระดุลอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ระบบบาทเนตเปิดให้บริการ ซึ่งต่างจากระบบการชำระดุลภายในประเทศ เช่น Deferred Net Settlement (DNS) ที่มีการชำระดุลแบบหักกลบลบหนี้ (Net settlement) เพียงครั้งเดียวในช่วงสิ้นสุดเวลาทำการที่กำหนดไว้ ณ 17.30 น. ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้นในการบริหารจัดการด้านความเสี่ยงโดยสามารถที่จะเลือกดัดสินใจว่าจะดำเนินการส่งคำสั่งข้อมูลด้านการโอนเงินเข้าสู่ระบบบาทเนตในช่วงระยะเวลาใด/เวลาหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบและลักษณะของเงินทุนออนไลน์และเงินทุนออนไลน์ของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง ได้รวมทั้งกลยุทธ์ในการบริหารเงินทุนและความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง

* นายสาษัน พริเวด ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน และ นายรังสรรค์ ทัยเสรี ผู้บริหารทีมสายระบบการชำระเงิน

ที่สำคัญคือพบว่า การปรับเปลี่ยนระบบการชำระเงินเป็นแบบ RTGS สำหรับการโอนเงินรายใหญ่ภายใต้ระบบบาทเดียว เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการช่วยลดความเสี่ยงด้าน Foreign exchange settlement risk ให้กับระบบการชำระดูลเงินออนไลน์และระบบการชำระเงินของไทย โดยเฉพาะความเสี่ยงในด้านที่เป็นบาท (Baht leg) โดยทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถลดช่วงระยะเวลาที่สามารถตอบยืนยันคำสั่งการรับมอบเงินตราต่างประเทศ (Reconciliation time) ที่ได้ซื้อไว้จากอีกฝ่ายหนึ่งได้เร็วขึ้นและทำให้คุ้นเคยสามารถทราบผลการชำระดูลเงินออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับธุกรรมด้านการซื้อขายเงินตราต่างประเทศได้ในช่วงเวลาที่เป็นปัจจุบันทันทีเมื่อเทียบกับระบบการชำระเงินแบบเดิมที่เป็นแบบ DNS ซึ่งมักมีความล่าในการชำระดูลการโอนเงิน เนื่องจากเป็นการชำระเงินที่ใช้เช็คเป็นสื่อกลาง ซึ่งทำให้ต้องรอผลการหักดูลทางบัญชีขั้นสุดท้ายของรอบเช็คคืนในวันรุ่งขึ้น จากหลักฐานทางสถิติด้าน Baht reconciliation times ชี้ให้เห็นว่าความเสี่ยงด้านการชำระเงินของธุกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศมีช่วงระยะเวลาความเสี่ยงลดลงไปมากจากการที่มีการนำระบบบาทเดียวมาใช้ ซึ่งเป็นระบบการชำระเงินที่เป็นแบบ RTGS เมื่อเทียบกับระบบการชำระเงินในช่วงก่อนหน้าที่เป็นระบบการชำระเงินแบบ DNS

5 บทความ : บทบาทและประสบการณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย
กับการลดความเสี่ยงและการเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการชำระเงินของไทย

7 | 4

ตารางที่ 1
ลักษณะเด่นเฉพาะของระบบการชำระเงินไทย :
ก่อนและหลังข่าวการใช้ระบบบาทเนต

	ก่อนข่าวการใช้ระบบบาทเนต (ช่วงก่อน พ.ศ. 2538)	ช่วงปัจจุบัน
• Systemic risk	สูง	ลดลงประมาณร้อยละ 80
• Credit risk	สูง	ลดลงค่อนข้างมากกว่าร้อยละ 80
• Liquidity risk	ปานกลาง	ลดลงบางส่วน จากการที่ Efficient ratio ปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น
• FX Settlement risk	สูง	ลดลงบางส่วนโดยเฉพาะความเสี่ยงในด้านที่เป็นบาทไทย (Baht leg)
• Timely Settlement	มีการชำระดุลจนเป็นผลสำเร็จที่ล่ารายกรอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างวัน	มีการชำระดุลจนเป็นผลสำเร็จที่ล่ารายกรอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างวัน

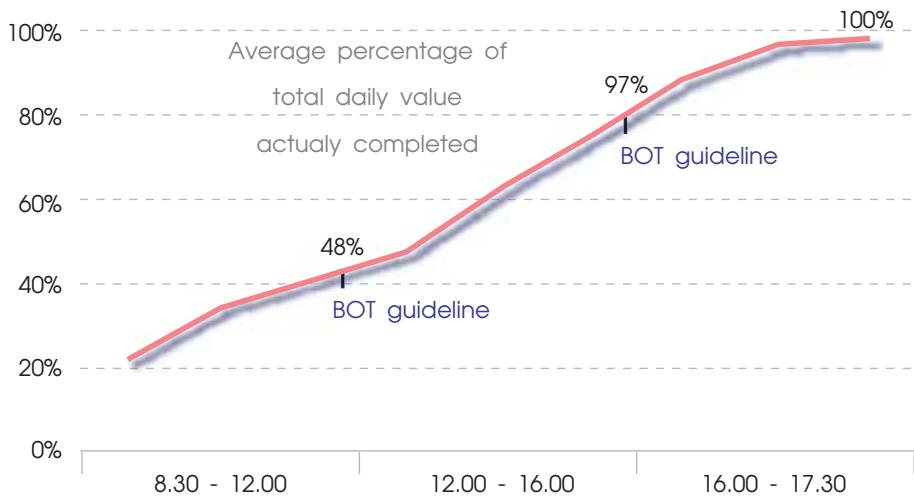
ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ยังพบว่า ความเสี่ยงต่างๆ ที่ลดลงไป ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1 นั้น นอกจากเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประยุกต์ใช้กลไกการชำระเงินมูลค่าสูงภายใต้ระบบบาทเนตแล้ว ยังเป็นผลพวงมาจากการดำเนินมาตรการเสริมด้านต่างๆ ของ ธปท. ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การชำระเงินมูลค่าสูงผ่านระบบบาทเนตสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้ผู้ร่วมตลาดมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับกรอบกฎหมาย ด้านการลดความเสี่ยงของระบบการชำระเงินของทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(1) มาตรการระดับการนำร่องตั้งแต่ต้นวัน (มาตรการ 30 : 70%) ซึ่งได้นำมาใช้เพื่อช่วยลดความเสี่ยงด้าน Systemic risk รวมทั้งเพื่อเป็นการบรรเทาผลพวงด้านลบที่เกิดจากความชะงักงันในการชำระดุลให้เสร็จสมบูรณ์ภายในตัวระบบการชำระเงินดังกล่าว มาตรการนี้มุ่งกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการจัดส่งรายการเข้าสู่ระบบบาทเนตตั้งแต่ต้นวัน ซึ่งจะส่งผลทำให้การให้ผลประโยชน์ของระบบเงินโอนระหว่างสมาชิกในระบบบาทเนตเป็นไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดย ธปท. ได้ออกเป็นข้อกำหนดว่า “ผู้ใช้บริการที่มีมูลค่าการโอนเงินผ่านบาทเนตเฉลี่ยเกินกว่า 500 ล้านบาท ต้องดำเนินการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตภายในเวลา 12.00 น.

เป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 และภายในเวลา 15.00 น. เป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบุตเต้ในช่วงบักซ์เดียวทันของเดือนก่อน"

จากข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical evidence) พบว่าหลังจากที่มีการนำมาตรการ 30:70% มาใช้ได้ทำให้ผู้ใช้บริการส่งคำสั่งโอนเงินเข้ามาชัดเจนผ่านระบบบุตเต เร็วขึ้นอย่างเห็นได้ชัดโดยพบว่า ผู้ใช้บริการมีการส่งคำสั่งโอนเงินเข้ามาชัดเจนผ่านระบบบุตเตเร็วขึ้นเป็น ณ ประมาณ 14.00 น. จากเดิมที่ส่วนใหญ่มักส่งคำสั่งโอนเงินเข้ามาชัดเจนผ่านระบบบุตเตในช่วงท้ายๆ ที่ระบบบุตเตเปิดให้บริการ นอกจากนี้ หากพิจารณาจากข้อมูลในช่วงปัจจุบันคือช่วงต้นปี 2547 ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1 พบร่วมกัน ผู้ใช้บริการสามารถดำเนินการส่งคำสั่งโอนเงินเข้ามาชัดเจนผ่านระบบบุตเตได้ตามมาตรการ 30:70% ที่กำหนดไว้ โดยผู้ใช้บริการสามารถจัดส่งคำสั่งโอนเงินเข้ามาชัดเจนได้ถึงร้อยละ 55.6 ณ ช่วง 12.00 น. และร้อยละ 89.3 ณ ช่วง 15.00 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่าระดับร้อยละ 30 และร้อยละ 70 ที่ทางการกำหนดไว้

ภาพที่ 1
มูลค่าสะสมของการโอนเงินเข้ามาชัดเจนผ่านระบบบุตเต^(22-26 ธ.ค. 2546/12-16 ม.ค. 2547)

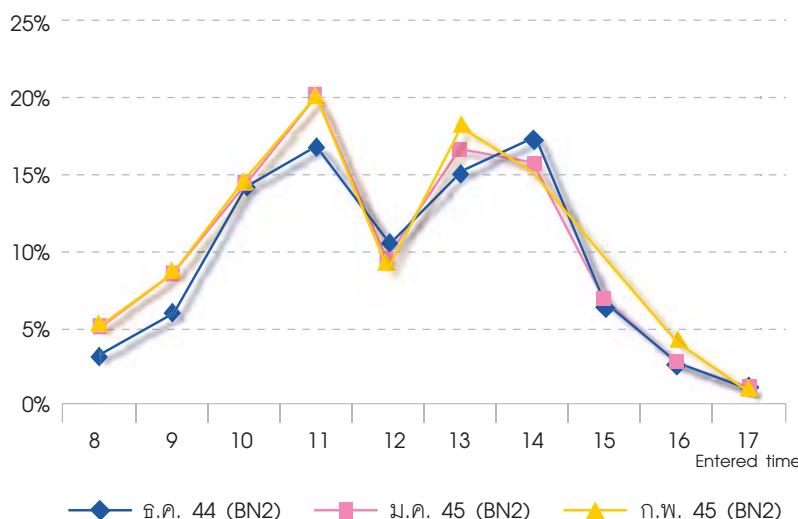
ที่มา : สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

5 บทความ : บทบาทและประสบการณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย กับการลดความเสี่ยงและการเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการชำระเงินของไทย

7 6

(2) มาตรการจูงใจด้านราคา (Pricing-incentive scheme) โดยการกำหนดและจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการโอนเงินที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาที่มีการส่งคำสั่งโอนเงินเข้าชาร์ดคลุฟผ่านระบบบทาเนต ทั้งนี้ เพื่อขักจูงและให้มนําให้ผู้ใช้บริการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการส่งคำสั่งการโอนเงินเข้าสู่ระบบเพื่อชาร์ดคลุฟให้เร็วขึ้น (โดยที่การคิดค่าธรรมเนียมจะแตกต่างกันออกไปตามช่วงระยะเวลาที่ผู้ใช้บริการได้ส่งคำสั่งโอนเงินเข้าชาร์ดคลุฟผ่านระบบบทาเนต) โดยจะคิดค่าธรรมเนียมในอัตราค่อนข้างต่ำ สำหรับคำสั่งโอนเงินที่ส่งเข้าสู่ระบบเพื่อชาร์ดคลุฟในช่วงต้นวัน จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ปรากฏในภาพที่ 2 นี้ให้เห็นว่า มาตรการจูงใจทางด้านราคาดังกล่าวมีส่วนทำให้ช่วงระยะเวลาที่มียอดการโอนเงินสูงสุด เข้าสู่ระบบบทาเนตมีระยะเวลาที่เร็วขึ้นประมาณ 3 ชั่วโมง จากก่อนหน้าที่มียอดสูงสุดของการโอนเงิน ณ ช่วงเวลา 14.00 น. ในช่วงก่อนหน้าการใช้มาตรการจูงใจทางด้านราคาเป็น ณ ช่วงเวลา 11.00 น. ในช่วงหลังการใช้มาตรการจูงใจทางด้านราคา

ภาพที่ 2
ยอดสูงสุดในช่วงวันของการส่งคำสั่งโอนเงินเข้าชาร์ดคลุฟผ่านระบบบทาเนต

ที่มา : สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

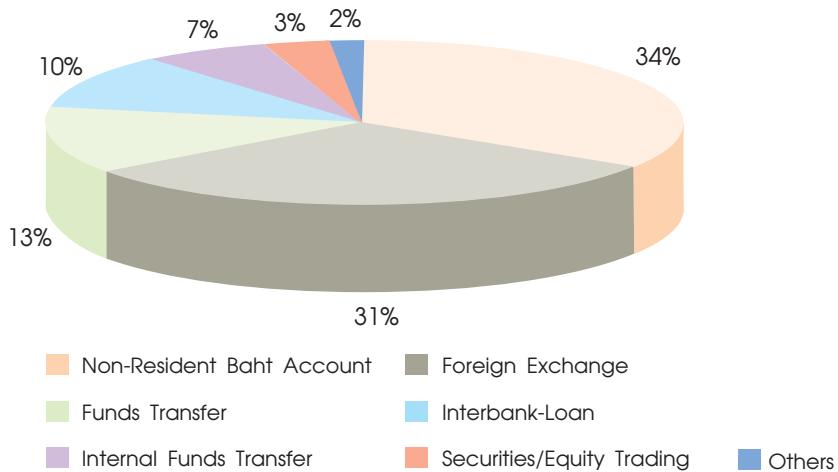
พฤติกรรมการโอนเงินที่แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่เร็วขึ้นดังกล่าวในส่วนของการหักห้าม 2 ประการดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่ทำให้การชำระด้วยชุดของธุรกรรมการชำระเงินที่ส่งผ่านระบบบาทเนตมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังช่วยทำให้สามารถลดการติดขัดในด้านความแออัดของปริมาณคำสั่งโอนเงินที่มักมีการส่งเข้าสู่ระบบค่อนข้างมากโดยเฉพาะในช่วงบ่าย โดยเฉพาะมาตราการจูงใจทางด้านราคาที่มีการคิดค่าธรรมเนียมในการโอนเงินที่ถูกกว่าในช่วงต้นวัน รวมทั้งมาตรการ 30:70% ที่กำหนดให้ผู้ใช้บริการจำเป็นต้องส่งคำสั่งการโอนเงินเข้าสู่ระบบเป็นจำนวนค่อนข้างสูงในช่วงก่อนเที่ยงของแต่ละวันทำการ

(3) มาตรการผลักดันให้ธนาคารโอนเงินผ่านระบบบาทเนตทดแทนการใช้เช็ค มูลค่าสูง (High-value cheque migration agreement) เป็นมาตรการเสริมที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนทำให้มูลค่าของการโอนเงินโดยผ่านเช็คในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัดนับตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ดังสะท้อนได้จากข้อมูลที่ปรากฏในภาพที่ 3 โดยมีส่วนทำให้พฤติกรรมในการชำระเงินสำหรับธุรกรรมรายใหญ่ระหว่างธนาคารมีการแปรเปลี่ยนไปจากการโอนเงินผ่านระบบเช็คมาผ่านระบบบาทเนต และทำให้ความเสี่ยงทางด้าน Credit risk ในระหว่างคุ้สัญญามีระดับลดลงไปอย่างเห็นได้ชัด จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าสามารถช่วยลดความเสี่ยงทางด้าน Credit risk ลงได้ประมาณร้อยละ 80 โดยพิจารณาจากมูลค่าการโอนเงินโดยรวมของธุรกรรมการโอนเงินหลัก 4 ประเภทที่ได้แปรเปลี่ยนจากการโอนเงินโดยผ่านเช็ค มาเป็นการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (1) ธุรกรรมการโอนเงินในบัญชีของผู้มีถื่นฐานในต่างประเทศ (2) การโอนเงินในส่วนที่เป็นช่วงขาบาทของธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (3) การโอนเงินในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้ยมระหว่างสถาบันการเงิน และ (4) การโอนเงินในส่วนที่เกี่ยวกับการซื้อขายตราสารหนี้

7 | 8

ภาพที่ 3

สัดส่วนของมูลค่าการโอนเงินโดยรวมของธุกรรมการโอนเงินหลัก 7 ประเภท
ในช่วงปี 2543-2546

ที่มา : สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

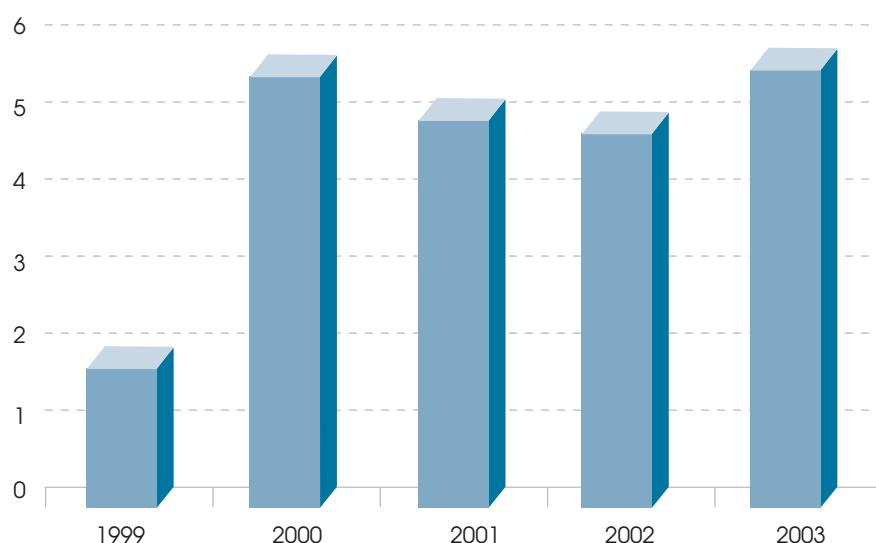
(4) มาตรการเสริมสภาพคล่องการชำระเงินในช่วงระหว่างวันผ่านระบบ ILF

(Intra-day Liquidity Facility) โดย อปท. ได้จัดให้มีกลไกเสริมสภาพคล่องการชำระเงินผ่านระบบ ILF เพื่อให้สามารถเสริมสภาพคล่องในระหว่างวันให้กับสมาชิกบาทเนต โดยการกำหนดว่า “ผู้ใช้บริการที่มีมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตเฉลี่ยเกินกว่า 500 ล้านบาทต่อวันต้องดำเนินสภาพคล่องระหว่างวัน (โดยดำเนินหลักทรัพย์รัฐบาลเพื่อเป็นประกันการยืมเงินจากระบบ ILF) ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10 ของมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตเฉลี่ยในช่วงปักษ์เดียวกัน

ของเดือนก่อน” โดยที่ผู้ใช้บริการจะต้องชำระคืนเงิน ILF ภายในเวลา 17.30 น. ในกรณีที่ไม่สามารถชำระคืนภายในกำหนดเวลา ผู้ใช้บริการจะถูกปรับโดยต้องเสียค่าตอบแทนในอัตราอย่างละ 1.5 บาทกับอัตราดอกเบี้ยในตลาดซื้อคืน 14 วัน มาตรการดังกล่าวมีผลทำให้กระบวนการกรองเงินและการชำระเงินภายในระบบบาทเนตสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจการเงินค่อนข้างดีงดงาม จากข้อมูลที่ปรากฏในภาพที่ 4 นี้ให้เห็นว่าฐานะสภาพคล่องในด้านการชำระเงินที่ผ่านระบบบาทเนตมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นดังสังเกตได้จากการที่ “Efficiency ratio” มีการปรับตัวในทิศทางที่เพิ่มขึ้น จากระดับ “1.9” ในช่วงปี 2542 เป็นระดับ “5.6” ในช่วงปี 2545 การที่ “Efficient ratio” มีค่าที่สูงขึ้นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการสามารถที่จะดำเนินธุรกรรมทางการเงินโดยการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตได้ในสัดส่วนที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับจำนวนสภาพคล่องที่ได้จัดสรรไว้ตามระบบ ILF นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการสามารถที่จะใช้สภาพคล่องที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดสรรไว้ตามระบบ ILF ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้ระบบการชำระเงินโดยรวมมีความเสี่ยงด้าน Liquidity risk ที่ลดลง ในขณะที่มีความมั่นคงปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4

อัตราส่วนระหว่างมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตกับ
สภาพคล่องที่จัดสรรไว้ตามระบบ ILF (Efficiency ratio)

ที่มา : สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

(5) การจัดให้มีกลไกพิเศษที่เรียกว่า “Gridlock Resolution” ซึ่งเป็นกลไกอัตโนมัติที่จะจัดการคำสั่งโอนเงินที่รออยู่ในคิวชี้ไม่สามารถดำเนินการชำระดูลได้โดยลำพังแต่สามารถดำเนินการได้ในลักษณะเป็นกลุ่มรายการที่มีการโอนเงินให้แก้กันและกัน โดยเมื่อคำนวณรายการรับโอนเงินและสั่งโอนเงินของสถาบันดังกล่าวแล้วมียอดดุลสุทธิ (net position) เป็นบวก ซึ่งหมายความว่าทุกสถาบันมีเงินในบัญชีเพียงพอที่จะดำเนินการได้ระบบจะดำเนินการชำระดูลให้ทุกสถาบันพร้อมกัน จากข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่ากลไกพิเศษดังกล่าวได้ช่วยให้มีการชำระเงินระหว่างผู้ใช้บริการที่มีบัญชีในเรื่องความพอใจของสภาพคล่องในช่วงแรกได้ในสัดส่วนถึงกว่าร้อยละ 10 ของยอดรวมการชำระเงินผ่านระบบบาทเนตในช่วงระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2545

(6) การใช้ยอดได้ดุลการหักบัญชีเข็คเพื่อเสริมสภาพคล่อง โดย อปท. ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการบาทเนตซึ่งเป็นธนาคารสมาชิกศูนย์หักบัญชีอิเล็กทรอนิกส์สามารถนำยอดได้ดุลการหักบัญชีเข็คมาใช้ชำระคืนเงินเสริมสภาพคล่องระหว่างวัน (ILF) ได้ หากสามารถดำเนิน ILF ได้โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตเฉลี่ยในช่วงปักษ์เดียวกัน หรือสามารถดำเนินเงิน ILF ในแต่ละวันของปักษ์ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่าการโอนเงินผ่านบาทเนตในแต่ละวัน หรือของยอดมูลค่าการโอนเงินผ่านบาทเนตเฉลี่ยในช่วงปักษ์เดียวกันของเดือนก่อน (แล้วแต่ยอดใดจะต่ำกว่า)

6 บัญชีรายรับ

8.2

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ “พระราชบัญญัติว่าด้วยครุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544”

สำนักงานระบบการชำระเงิน สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย “รายงานการศึกษาแนวทางดำเนินการติดการเดินทางของตัวเข็คในระบบการเรียกเก็บเงินตามเข็คระหว่างธนาคาร”, มกราคม 2545

รศ.ดร.วิชิต หล่อจีระชุมห์กุล “รายงานที่ปรึกษาโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการทำบัญชีเข็ค”, ธันวาคม 2546

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ “รายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2546”, มกราคม 2547

Bank for International Settlements, “Statistical on payment and settlement systems in selected countries, Figures for 2001”, April 2003.

Reserve Bank of Australia , “Payment System Board Annual Report 2003”, September 2003.

Robin Arnfield , “Card technology News Bulletins”, 2 September 2003.
www.ecb.int

* สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย “ระบบการชำระเงินในประเทศไทย”, ธันวาคม 2542

* นางสาวลักษณ์ ตรีพจน์ นางสาวนพวรรณ ยมลยง นางสาวา อินสุข ส่วนพัฒนาบทเนต สายระบบการชำระเงิน “ระบบบทเนตกับการพัฒนาตลาดการเงินของไทย”, พฤษภาคม 2545

* Payment Systems Group, Bank of Thailand, “Payment Systems in Thailand”, December 1999.

* Bank of Thailand and Thailand Development Research Institute Foundation, "Payment Systems Pricing and Usage", August 2000.

* Tanai Khiaonarong, Payment Systems Group, Bank of Thailand, "The Bank of Thailand's Roles in the Payment System", Quarterly Bulletin, September 2000.

* Tanai Khiaonarong, Payment Systems Group, Bank of Thailand, "The Oversight of Payment Systems", Quarterly Bulletin, September 2001.

* Bank of Thailand "Payment 2004 : A Road Map for Thai Payment Systems", January 2002.

* Bank of Thailand, "The Promotion of BAHTNET on Financial Market Development in Thailand", Quarterly Bulletin, June 2002.

* Tanai Khiaonarong, Payment Systems Group, Bank of Thailand, "Cost in Inter-bank Funds Transfer Systems : an International Survey", Quarterly Bulletin, December 2002.

* Sayan Pariwat and Rungsun Hataiseree, Payment Systems Group, Bank of Thailand, "Risk Reduction in the Payment System and the Role of the Central Bank : Thailand's Recent Experience", Quarterly Bulletin, December 2003.

* Sayan Pariwat and Rungsun Hataiseree, Payment Systems Group, Bank of Thailand, "Managing Payment and Settlement System Reform : a Thai Perspective", Bank of Thailand Payments System Working Paper Series, 2003-02, September 2003.

8|4

- Table 1** : Basic statistical data
- Table 2** : Technological infrastructure
- Table 3** : Narrow Money : M1 (at year-end , million baht)
- Table 4** : Settlement media used by non-banks (at year-end, billion baht)
- Table 5** : Settlement media used by banks (at year-end, billion baht)
- Table 6** : Indicators of the use of various cashless payment instruments.
Volume of transactions (in thousands)
- Table 7** : Indicators of the use of various cashless payment instruments.
Value of transactions (billion baht)
- Table 8** : Notes and coins (at year-end, million baht)
- Table 9** : Institutional infrastructure
- Table 10** : Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Volume of transactions (in thousands)
- Table 11** : Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Value of transactions (billion baht)
- Table 12** : Securities transfer instructions handled by securities settlement systems. Volume of transactions (in millions)
- Table 13** : Securities transfer instructions handled by securities settlement systems. Value of transactions (billion baht)
- Table 14** : Number of participants in selected payment and settlement systems

- Table 15** : Number of ATMs
- Table 16** : Number of EFTPOS terminals
- Table 17** : Number of payment cards
- Table 18** : Use of postal payment instruments. Number of transactions
(in millions)
- Table 19** : Use of postal payment instruments. Value of transactions
(billion baht)
- Table 20** : Sources of payment revenues of Thai commercial banks
(million baht)
- Table 21** : Sources of payment revenues of foreign bank branches
(million baht)
- Table 22** : Daily averages of BOT payment services. Volume of transactions
(transactions)
- Table 23** : Daily averages of BOT payment services. Value of transactions
(billion baht)
- Table 24** : Peak day figures of BOT payment services. Volume of transactions
(transactions)
- Table 25** : Peak day figures of BOT payment services. Value of transactions
(billion baht)
- Table 26** : Use of internet banking
- Table 27** : Card fraud

7 ตารางสถิติ

8|6

TABLE 1 : BASIC STATISTICAL DATA

	1999	2000	2001	2002	2003 ^p
Population (millions)	61.66	61.87	62.30	62.80	62.77
GDP current price (billion baht)	4,637.10	4,916.50	5,123.40	5,399.60	5,939.06
GDP per capita (baht)	75,204.35	79,465.01	82,237.56	85,980.89	94,616.22
Exchange rate vis-à-vis US\$ (at year-end)	37.84	40.16	44.48	43.28	41.50

Sources : Bank of Thailand, Department of Local Administration, National Economic & Social Development Board

^p Preliminary Data

TABLE 2 : TECHNOLOGICAL INFRASTRUCTURE

	1999	2000	2001	2002	2003
Total fixed network telephone subscribers (millions)	5.20	5.67	6.11	6.56	6.61
TOT	2.72	2.92	3.17	3.35	3.52
TA	1.33	1.57	1.76	2.01	1.91
TT&T	1.15	1.18	1.18	1.20	1.18
Total mobile telephone subscribers (millions)	2.34	3.64	8.00	17.41	22.38
Postpaid	2.29	3.12	4.84	4.51	4.35
Prepaid	0.05	0.52	3.16	12.90	18.03
Total Internet users (millions)	1.50	2.30	3.50	4.80	6.03
Penetration rates					
Fixed network telephone (%)	8.43	9.16	9.81	10.45	10.53
Mobile telephone (%)	3.80	5.88	12.84	27.72	35.65
Internet (%)	2.43	3.72	5.62	7.64	9.61

Sources : Communications Authority of Thailand, Telephone Organization of Thailand, National Electronics and Computer Technology Center

TABLE 3 : NARROW MONEY : M1¹ (AT YEAR-END, MILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003 ^p
Currency	587,396	475,120	512,471	583,094	661,785
Held by government	29,250	8,146	9,540	8,977	16,358
Held by commercial banks	85,740	60,133	62,047	78,087	98,478
Held by business and household sector	466,117	401,714	436,346	490,277	539,032
Held by other financial institutions	6,290	5,127	4,538	5,753	7,917
Demand deposits	223,300	221,273	226,179	293,549	328,620
Held by government	64,422	47,326	37,845	75,643	57,187
Held by commercial banks	56,245	55,097	49,792	50,442	51,582
Held by business and household sector	88,963	104,118	126,932	154,036	197,248
Held by other financial institutions	13,670	14,732	11,611	13,428	22,603
Money supply (M1)	555,080	555,832	563,278	644,313	736,281
Currency held by business and household sector as % of M1	84%	79%	77%	76%	73%
Demand deposits held by business and household sector as % of M1	16%	21%	23%	24%	27%

Source : Bank of Thailand

¹ Cash in circulation and demand deposits held by business and household sector

^p Preliminary data

TABLE 4 : SETTLEMENT MEDIA USED BY NON-BANKS (AT YEAR-END, BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Banknotes and coins ¹	466	402	436	490	539
Demand deposits ²	89	104	127	154	197
Narrow money supply (M1) ³	555	506	563	644	736
Broad money supply (M2) ⁴	4,835	5,013	5,228	5,360	5,611

Source: Bank of Thailand

¹ Banknotes and coins held by business and household sector

² Demands deposits held by businesses and household sector

³ Sum of currency and demand deposits held by business and household sector

⁴ M1 plus business and household sector time and savings deposits in the commercial banking system

7 ตารางสถิติ

8 | 8

TABLE 5 : SETTLEMENT MEDIA USED BY BANKS (AT YEAR-END, BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Balances held at central bank	50	52	46	48	46
Required reserves	282	292	308	315	323
Free reserves	477	889	1,065	1,117	1,169
Transferable deposits at other banks	33	33	36	37	4
Memorandum item :					
Institutions borrowing from central bank	48	26	17	19	20

Source : Bank of Thailand

TABLE 6 : INDICATORS OF THE USE OF VARIOUS CASHLESS PAYMENT INSTRUMENTS.VOLUME OF TRANSACTIONS (IN THOUSANDS)

	1999	2000	2001	2002	2003
Paper-based :					
Cheque	68,609	72,059	74,497	79,116	84,566
Payment cards :					
ATM card	333,585	383,599	456,602	557,949	654,930
Credit card	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.
Automated :					
Credit transfer ¹	nav.	54,998	62,702	65,506	72,115
Direct debit ²	nav.	34,053	37,713	40,192	39,669
SMART	2,790	4,107	5,758	7,369	9,453
BAHTNET ³	255	644	748	803	964

Source : Bank of Thailand

¹ Intra-bank pre-authorized direct credit

² Intra-bank pre-authorized direct debit

³ Since 2002, data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

TABLE 7 : INDICATORS OF THE USE OF VARIOUS CASHLESS PAYMENT INSTRUMENTS. VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Paper-based :					
Cheque	66,895	26,949	16,785	18,817	21,949
Payment cards :					
ATM card	938	1,287	1,827	2,210	2,876
Credit card	151	178	234	286	339 ^p
Automated :					
Credit transfer ¹	nav.	1,201	1,624	1,756	2,271
Direct debit ²	nav.	618	965	1,080	1,186
SMART	82	121	183	274	385
BAHTNET ³	6,603	64,317	70,900	67,095	78,140

Source : Bank of Thailand

¹ Intra-bank pre-authorized direct credit

² Intra-bank pre-authorized direct debit

³ Data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer since 2002

^p Preliminary data

TABLE 8 : NOTES AND COINS (AT YEAR-END, MILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Notes and coins	587,396	475,120	512,471	583,093	661,785
Notes :	568,345	454,359	490,242	559,169	636,508
500000 baht	-	113	118	118	119
1000 baht	322,147	253,439	298,453	367,403	441,411
500 baht	172,319	126,537	115,803	108,987	105,452
100 baht	50,462	50,561	51,638	57,446	62,013
60 baht	404	413	417	439	447
50 baht	7,040	6,926	6,896	6,529	7,013
20 baht	11,682	12,211	13,161	14,648	16,536
10 baht	4,052	3,920	3,517	3,360	3,278
5 baht	123	123	123	123	123
1 baht	107	107	107	107	107
50 satang	9	9	9	9	9
Coins :	19,051	20,761	22,229	23,924	25,277

Source: Bank of Thailand

7 ตารางสถิติ

9 | 0

TABLE 9 : INSTITUTIONAL INFRASTRUCTURE

	1999	2000 ¹	2001	2002	2003 ²
Central Bank					
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	4	4	4	4
Number of Accounts ³	nav.	1,201	1,091	1,153	1,123
Value of Accounts (million baht) ³	nav.	519,001	492,347	315,627	208,496
Commercial banks					
Number of Institutions	nav.	13	13	13	13
Number of Branches	nav.	3,746	3,683	3,650	3,730
Number of Accounts	nav.	44,983,370	47,276,792	48,810,007	49,854,304
Value of Accounts (million baht)	nav.	4,626,006	4,789,139	4,897,713	5,010,121
Specialized Financial Institutions:					
Government Savings Bank					
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	577	577	586	587
Number of Accounts	nav.	13,672,897	13,672,897	28,824,269	30,029,258
Value of Accounts (million baht)	nav.	312,409	312,409	522,619	554,242
Government Housing Bank					
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	68	68	69	71
Number of Accounts	nav.	360,238	360,238	359,243	348,073
Value of Accounts (million baht)	nav.	213,843	213,843	192,969	239,371
Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives					
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	504	504	515	532
Number of Accounts	nav.	10,000,000	10,000,000	10,588,203	11,014,933
Value of Accounts (million baht)	nav.	196,414	196,414	275,028	307,194
Export-Import Bank of Thailand					
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	6	7	8	8
Number of Accounts	-	-	-	-	-
Value of Accounts (million baht)	-	-	-	-	-
Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand					
Number of Institutions	-	-	-	-	1
Number of Branches	-	-	-	-	64
Number of Accounts	-	-	-	-	nav.
Value of Accounts (million baht)	-	-	-	-	nav.

Islamic Bank of Thailand					
Number of Institutions	-	-	-	-	1
Number of Branches	-	-	-	-	6
Number of Accounts	-	-	-	-	9,574
Value of Accounts (million baht)	-	-	-	-	612
Branches of foreign banks					
Number of Institutions	nav.	21	18	18	18
Number of Branches	nav.	21	18	18	18
Number of Accounts	nav.	194,266	202,372	256,338	206,866
Value of Accounts (million baht)	nav.	257,552	289,578	275,133	308,878
Post Office					
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	1,170	1,170	1,148	1,148
Number of Accounts	nav.	-	-	-	-
Value of Accounts (million baht)	nav.	-	-	-	-

Sources : Bank of Thailand and Communications Authority of Thailand

¹ Data collected since 2000

² Data of commercial banks and branches of foreign banks were as of June 2003

³ Excludes regional offices

TABLE 10 : PAYMENT INSTRUCTIONS HANDLED BY SELECTED INTERBANK SETTLEMENT SYSTEMS. VOLUME OF TRANSACTIONS (IN THOUSANDS)					
	1999	2000	2001	2002	2003
Paper-based:					
ECS	51,379	53,313	55,186	58,139	62,020
Provincial Cheques	17,230	18,746	19,311	20,595	19,858
B/C ¹	neg.	neg.	neg.	382	2,688
Automated:					
BAHTNET ²	255	644	748	803	964
SMART (Media Clearing)	2,790	4,107	5,758	7,369	9,453
ATM-ORFT (On-line Retail Funds Transfer) ³	nav.	527	3,198	5,989	14,110

Sources : Bank of Thailand, Processing Center Co., Ltd.

¹ Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

² Since 2002, data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

³ Data collected since 2000

7 ตารางสถิติ

9 | 2

TABLE 11 : PAYMENT INSTRUCTIONS HANDLED BY SELECTED INTERBANK SETTLEMENT SYSTEMS. VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Paper-based:					
ECS	65,510	25,436	15,181	16,987	19,916
Provincial Cheques	1,386	1,513	1,604	1,814	1,923
B/C ¹	neg.	neg.	neg.	16	111
Automated:					
BAHTNET ²	6,603	64,317	70,900	67,095	78,140
SMART (Media Clearing)	82	121	183	274	385
ATM-ORFT (On-line Retail Funds Transfer) ³	nav.	3	15	38	87

Source : Bank of Thailand

¹ Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

² Since 2002, data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

³ Data collected since 2000

TABLE 12 : SECURITIES TRANSFER INSTRUCTIONS HANDLED BY SECURITIES SETTLEMENT SYSTEMS. VOLUME OF TRANSACTIONS (IN MILLIONS)

	1999	2000	2001	2002	2003
Bond registry system :					
Equity securities	-	-	-	-	-
Government securities	neg.	neg.	neg.	neg.	neg.
Book-entry system :					
Equity securities	1.12	1.00	1.00	1.00	1.94
Government securities	neg.	neg.	neg.	neg.	neg.

Sources : Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

TABLE 13 : SECURITIES TRANSFER INSTRUCTIONS HANDLED BY SECURITIES SETTLEMENT SYSTEMS. VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Bond registry system :					
Equity securities	-	-	-	-	-
Government securities	800	988	612	69	9
Book-entry system:					
Equity securities	251	161	177	237	428
Government securities	70	345	1,016	2,091	3,053

Sources : Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

TABLE 14 : NUMBER OF PARTICIPANTS IN SELECTED PAYMENT AND SETTLEMENT SYSTEMS

	1999	2000	2001	2002	2003
BAHTNET	76	77	69	65	72
ECS	38	38	36	36	37
Provincial Cheque Clearing	17	17	17	17	17
B/C ¹	-	-	-	-	35
SMART	26	27	28	27	28
Bond registry system :					
Equity securities	-	-	-	-	-
Government securities	13,141	16,540	27,220	157,358	142,586
Book-entry system :					
Equity securities	59	58	56	57	57
Government securities	418	974	1,053	1,202	1,307

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

¹ Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

7 ตารางสถิติ

9 | 4

TABLE 15 : NUMBER OF ATMS

	1999	2000	2001	2002	2003
Total	5,322	5,901	6,385	7,885	9,118

Source : Bank of Thailand

TABLE 16 : NUMBER OF EFTPOS TERMINALS

	1999	2000	2001	2002 ^p	2003 ^p
Total	nav.	nav.	nav.	61,000	76,000

Source: Bank of Thailand

^p Preliminary data

TABLE 17: NUMBER OF PAYMENT CARDS

	1999	2000	2001	2002	2003
Total	19,095,005	22,447,422	26,350,803	30,227,210	33,890,657
Credit card	1,629,301	1,765,640	2,567,961	3,425,052	4,224,362
ATM card	17,465,704	20,681,782	23,782,842	26,802,158	29,666,295

Source : Bank of Thailand

^p Preliminary data

TABLE 18 : USE OF POSTAL PAYMENT INSTRUMENTS.

NUMBER OF TRANSACTIONS (IN MILLIONS)

	1999	2000	2001	2002	2003
Postal payments total	19.29	19.73	19.89	20.27	28.11
Domestic money order total ¹	16.78	17.26	17.50	18.06	26.26
Domestic postal order	2.43	2.40	2.33	2.16	1.80
Postcheque	0.02	0.01	0.00	0.00	0.00
International money order	0.06	0.06	0.06	0.06	0.05
Incoming	0.06	0.06	0.06	0.05	0.05
Outgoing	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Source : Communications Authority of Thailand

¹ Includes domestic money order and Pay at Post

TABLE 19 : USE OF POSTAL PAYMENT INSTRUMENTS.
VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Postal payments total	40.56	41.51	41.76	42.35	72.37
Domestic money order total ¹	38.90	39.92	40.18	40.77	70.77
Domestic postal order	0.63	0.64	0.65	0.63	0.58
Postcheque	0.11	0.04	0.03	0.01	0.00
International money order	0.92	0.91	0.90	0.94	1.02
<i>Incoming</i>	0.90	0.89	0.88	0.90	0.98
<i>Outgoing</i>	0.02	0.02	0.02	0.04	0.05

Source : Communications Authority of Thailand

¹ Includes domestic money order and Pay at Post

TABLE 20 : SOURCES OF PAYMENT REVENUES OF
THAI COMMERCIAL BANKS (MILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Total	13,131	14,761	17,744	19,589	22,280
Credit card	3,709	4,220	5,448	6,489	6,606
ATM card and e-banking	2,734	3,394	4,327	5,209	6,376
Money transfer and collection	4,142	4,348	4,605	4,877	6,018
Securities custodian	237	250	563	313	348
Cheque-related fee	795	904	1,232	1,106	1,260
Letter of credit	1,514	1,645	1,569	1,595	1,672

Source : Bank of Thailand

TABLE 21 : SOURCES OF PAYMENT REVENUES OF
FOREIGN BANK BRANCHES (MILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
Total	3,361	2,849	2,783	2,852	2,651
Credit card	1,447	1,041	931	1,076	557
ATM card and e-banking	138	63	79	110	185
Money transfer and collection	673	764	830	806	794
Securities custodian	819	644	491	593	745
Cheque-related fee	37	36	44	38	53
Letter of credit	247	301	408	229	317

Source: Bank of Thailand

7 ตารางสถิติ

9 | 6

TABLE 22 : DAILY AVERAGES OF BOT PAYMENT SERVICES.

VALUE OF TRANSACTIONS (TRANSACTIONS)

	1999	2000	2001	2002	2003
BAHTNET ¹	1,042	2,608	3,042	3,277	3,904
ECS	209,711	214,971	224,335	237,302	251,093
Provincial Cheque Clearing	76,514	77,866	78,500	83,993	80,396
B/C ²	nav.	nav.	nav.	nav.	10,882
SMART	11,375	16,549	23,517	30,051	38,272

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

TABLE 23 : DAILY AVERAGES OF BOT PAYMENT SERVICES.

VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
BAHTNET ¹	27	260	288	274	316
ECS	267	103	62	69	81
Provincial Cheque Clearing	6.2	6.5	6.5	7.4	7.8
B/C ²	nav.	nav.	nav.	nav.	0.5
SMART	0.3	0.5	0.8	1.1	1.6

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

TABLE 24 : PEAK DAY FIGURES OF BOT PAYMENT SERVICES.

VALUE OF TRANSACTIONS (TRANSACTIONS)

	1999	2000	2001	2002	2003
BAHTNET ¹	1,684	4,468	4,908	5,109	6,115
ECS	537,593	541,738	525,726	629,130	546,858
Provincial Cheque Clearing	nav.	192,268	196,266	229,252	227,501
B/C ²	nav.	nav.	nav.	nav.	120,104
SMART	62,480	65,428	118,440	155,623	193,870

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

TABLE 25 : PEAK DAY FIGURES OF BOT PAYMENT SERVICES.
VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003
BAHTNET ¹	229	518	501	967.2	525.8
ECS	505	450	118	160.3	160.0
Provincial Cheque Clearing	nav.	10.5	12.2	14.8	14.6
B/C ²	nav.	nav.	nav.	nav.	3.7
SMART	2.1	2.7	4.9	8.0	9.5

Source: Bank of Thailand

¹ Since 2002, data includes interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

TABLE 26 : USE OF INTERNET BANKING¹

	1999	2000	2001	2002	2003
No. of agreements	nav.	21,102	97,101	254,989	348,965
Volume of transactions	nav.	3,300,000	6,243,407	9,990,969	10,336,929
Value of transactions (billion baht)	nav.	0.3	8.6	730.5	638.0

Source : Commercial banks

¹ Data collected since 2000

TABLE 27 : CARD FRAUD

	1999	2000	2001	2002 P	2003 P
Losses (million baht)	nav.	nav.	nav.	32	47

Source : Bank of Thailand

P Preliminary data

8 หมายเหตุประกอบตาราง

9 | 8

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง	ความหมาย
"_"	ไม่มีข้อมูล
"nav."	ยังไม่มีการเก็บข้อมูลหรือเก็บข้อมูลไม่ได้
"neg."	ข้อมูลมีมูลค่า้อยมากเมื่อเบริญบทียันกับข้อมูลอื่นในตารางเดียวกัน
"0"	ข้อมูลมีมูลค่าศูนย์หรือใกล้เคียงศูนย์

ตารางที่ 1

- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศใช้ข้อมูลที่เป็นราคา ณ ปีปัจจุบัน
- อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศใช้อัตราแลกเปลี่ยนถัวเฉลี่ย

ตารางที่ 6-7

- ข้อมูล Credit transfer หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายใต้มาตรการเดียวกันประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Pre-authorized direct credit)
- ข้อมูล Direct debit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายใต้มาตรการเดียวกันประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (Pre-authorized direct debit)
- ตั้งแต่ปี 2545 ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยครุกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม ข้อมูลรับโอนตราสารหนี้พร้อมชำระราคา และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน

ตารางที่ 9

- ข้อมูลไม่รวมข้อมูลจำนวนบัญชีและมูลค่าคงค้างที่สาขาภาคของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 10-11

- มีการเก็บข้อมูล ATM-ORFT ตั้งแต่ปี 2543
- ข้อมูลเข็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชี หมายถึง เฉพาะข้อมูลเข็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชีที่นำมาเรียกเก็บผ่านศูนย์หักบัญชีที่กรุงเทพฯ
- ตั้งแต่ปี 2545 ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยครุกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม ข้อมูลรับโอนตราสารหนี้พร้อมชำระราคา และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน

- ตารางที่ 12-13** • การชำระดุลตราสารทุน (Equity Securities Settlement) ทำผ่านระบบจดบัญชี (Book-entry System) แบบไร้ใบหุ้น (Scripless) เท่านั้น
- ตารางที่ 17** • ตั้งแต่ไตรมาส 4 ของปี 2545 ข้อมูลบัตรเครดิตเป็นไปตามแบบรายงานฉบับใหม่ ที่ประกาศใช้ 12 พฤษภาคม 2545 (หนังสือเวียน ที่ สนส. (21) ว.207/2545) และไม่รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-financial institutions)
- ตารางที่ 18-19** • ข้อมูลของบริการธนาคารต่างประเทศ เป็นข้อมูลรวมของทั้งบริการธนาคารต่างประเทศ และบริการชำระเงินทางไปรษณีย์ (Pay at Post)
- ตารางที่ 22-25** • ข้อมูลเบื้องต้นของข้อมูลที่มีรายละเอียด เช่น จำนวนเงิน จำนวนผู้รับ สถานที่ วันเดือนปี พิกัด GPS ฯลฯ ที่ได้รับการยืนยันจากผู้ให้บริการ สำหรับการจ่ายเงินที่ต้องการจะจ่ายเงินที่ตั้งแต่ปี 2545 ข้อมูลระบบบทเนตประกอบด้วยคุกกี้รวมการโอนเงินระหว่างสถาบันการโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม ข้อมูลรับโอนตราสารหนี้พร้อมชำระราคา และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
- ตารางที่ 27** • ข้อมูลที่การสำรวจจากบริษัทบัตรเครดิต

รายงานระบบการชำระเงิน

จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นรายปี

รายงานนี้ปรากฏใน Website ของธนาคารแห่งประเทศไทย
ที่ <http://www.bot.or.th>

รายงานระบบการชำระเงินนี้ สายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
เป็นผู้รับผิดชอบในคำอธิบายและความเห็นต่างๆ ที่แสดงไว้
การนำข้อความหรือตัวเลขไม่ว่าเรื่องใด ตอนใด
ในรายงานนี้ไปลงพิมพ์ในหนังสืออื่น โปรดอ้างชื่อรายงานกำกับไว้ด้วย

สนใจหนังสือ โปรดติดต่อที่
ทีมนโยบายและแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน
ส่วนนโยบายและกำกับระบบการชำระเงิน
สายระบบการชำระเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย
บางขุนพรหม กรุงเทพฯ 10200
โทรศัพท์ 0-2356-7744, 0-2283-5033, 0-2283-5048, 0-2283-5058
หรือ โทรสาร 0-2282-7717-8